

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

ΕΤΟΣ 130
ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 130

ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΣΤΑΥΡΙΤΕΣ 2001
(ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ)

ΠΟΝΤΙΑΚΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ

ΞΙΦΙΛΙΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛ ΙΩΑΝΝΗΣ (1869-1926)

Ο Ιωάννης Μ. Ξιφιλίνος, απόγονος της ξεκουστής γενιάς των Ξιφιλίνων, γεννήθηκε στην Αργυρούπολη (Κμισχανά) του Πότου το 1869.

Το 1886 τελείωσε το Αρρεναγωγείο, το γνωστό Φροντιστήριο της Αργυρούπολης. Το 1893 χειροτονήθηκε ιερέας και επειδή δεν υπήρχε κενή θέση, έκανε τον ψάλτη. Το 1902 τοποθετήθηκε ως ιερέας στο χωριό Σιντισκόμ Αρδαχάν του Καυκάσου, όπου το 1878 είχαν μεταναστεύσει πολλοί συμπατριώτες του.

Ήταν άνθρωπος πολύ μορφωμένος και προοδευτικός. Δεν περιοριζόταν μόνο στα θρησκευτικά του καθήκοντα, άλλα έδειχνε πάντοτε μεγάλο ενδιαφέρον και για τα διάφορα ζητήματα του χωριού. Η αφοσίωση του στο καθήκον, η αγάπη του προς τον άνθρωπο, η εργατικότητα του, η δικαιοσύνη, η συνέπεια στη ζωή και στις πράξεις του είναι μερικές από τις αρετές που τον κοσμούσαν. Με πρωτοβουλία δική του και με φροντίδες δικές του χτίστηκε στο χωριό Σιντισκόμ ο περικαλλής ναός των Αγίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου και στο Σχολείο, με δύο κατοικίες για τους δασκάλους και κατοικία για τον ιερέα.

Κατέλαβε κάθε δυνατή προσπάθεια για

την καλύτερη μόρφωση των παιδιών του χωριού. Ήταν διευθυντής του Σχολείου και πολλές φορές δίδασκε ο ίδιος τα μαθήματα της ελληνικής γλώσσας, όταν το προσωπικό δεν επαρκούσε. Παρότρυνε τους γονείς των καλών μαθητών να στείλουν τα παιδιά τους σε ανώτερες σχολές κι ακόμη φρόντιζε ο ίδιος για την εισαγωγή τους στα σχολεία αυτά.

Το 1914 υπηρέτησε ως στρατιωτικός ιερέας στο στρατιωτικό νοσοκομείο της Αλεξανδρούπολης Καυκάσου και του στρατιωτικού νοσοκομείου που λειτουργούσε το 1917 μέσα σε βαγόνια τρένου.

Υπηρέτησε ως ιερέας και στο χωριό Χάσκιοι του Αρδαχάν το 1918.

Για τις μεγάλες και ανεκτίμητες υπηρεσίες του η Ιερά Σύνοδος του απένευσε το Χρυσό Σταυρό.

Με τη σύντροφό του Μαρία, το γένος Τοπουζίδη Γεωργίου, απέκτησε 15 παιδιά. Από αυτά επέζησαν τα 11, επτά αγόρια και 4 κορίτσια.

Από τα αγόρια, ο Μιλτιάδης (1893-1930) ήταν δάσκαλος στο χωριό Σιντισκόμ και έφεδρος αξιωματικός του ρωσικού (τσαρικού) στρατού, ήρωας.

Ο Μιχάλης (1898-19) ήταν σπουδαστής Ιερών Πόλεων. Διέκοψε τη φοίτησή του και πήγε Σχολή Εφεδρών Αξιωματικών.

Ο Αβραάμ (1898-1922) ήταν δευτεροετής της Θεολογικής Σχολής, όταν διέκοψε τη φοίτησή του το 1921 και πήγε στη εθελοντής στη Μ. Ασία. Από τότε χάθηκαν τα ίχνη του.

Ο Δημοσθένης (1901-1996), απεβίωσε πρόσφατα, ήταν τοπογράφος υπομηχανικός. Εργάστηκε στο Υπουργείο Γεωργίας, στην Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων του Νομού Κιλκίς από το 1928 ως το 1935.

Το 1952 έκανε το τοπογραφικό των 500 στρεμμάτων, που είχαν παραχωρηθεί για την ανιστόρηση της μονής Σουμελά.

Ο Γεώργιος (1911-30.1.1941) σκοτώθηκε στην Αλβανία κατά τον ελληνοϊταλικό πόλεμο, υπηρετώντας ως λοχίας του 16ου Συντάγματος Βέροιας.

Κατά τον ξεριζωμό των Ελληνοποντίων του Καυκάσου το 1921, ο Ιωάννης Μ. Ξιφιλίνος, ακολουθώντας τη μοίρα των συμπατριωτών του, εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του στο χωριό Σεβαστό Κιλκίς. Επειδή όμως ακολουθούσε πιστά τους βίους της εκκλησίας κανόνες, έπεσε στη δυσμένεια του προϊστάμενου του και γι' αυτό μετατέθηκε στη Βέροια. Ο Μητροπολίτης Βέροιας τον τοποθέτησε στην ενορία Αγίας Παρασκευής του χωριού Πατρίδα. Εκεί εργάστηκε ως ιεροδιδάσκαλος με τον ίδιο πάντοτε ζήλο και με θετικά πάντοτε αποτελέσματα.

Δυστυχώς δεν επέζησε πολύ και το 1926 απεβίωσε.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ:

1. Ο Σάββας Ιωαννίδης στο βιβλίο του "Ιστορία και στατιστική της Τραπεζούντας" γράφει... επειδή κάποιος από τους πρώτους Ψηλάντηδες, όταν ξύπνησε και σηκώθηκε από το κρεβάτι του κάποτε, βρήκε κάτω από το μαξιλάρι του ένα ξίφος, χωρίς να το έχει βάλει κανείς εκεί, ονομάστηκε Ξιφιλίνος, καθώς και οι απόγονοί του, ή Ξιφιάρες πιο λαϊκά. (εκδόσεις Αφών Κυριακίδη).
2. Από τη γενιά των Ξιφιλίνων καταγόταν και ο Πατριάρχης Ιωάννης Η΄ Ξιφιλίνος.
3. Δεν είναι γνωστό ποια

χρονιά έφυγε από την Αργυρούπολη για το Σιντισκόμ.

4. Οι πατριώτες του ιερέα Ιωάννη Μ. Ξιφιλίνου εγκαταστάθηκαν στα χωριά Άνω και Κάτω Ποταμιά, Διπόταμο, Λειψύδριο και Σεβαστό του Κιλκίς. Επίσης στα χωριά Κομηνή και Τριπόταμο Βέροιας.

Δημήτριος Σ. Νικοπολιτίδης
Κιλκίς 16 Απριλίου 1996.

Ανοδημοσίευση: "Ποντιακή Εστία",
τεύχος 127, 2000

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΣΤΑΥΡΙΤΕΣ

Πήρε το όνομα "Σταυρίτες" από την εορτή υψώσεως του Τιμίου Σταυρού. Την 1η Σεπτεμβρίου πρωί πρωί πήγαιναν στην Εκκλησία με μεγάλη προφύλαξη προσέχοντας να μην δουν άνθρωπο. Επίσης μετά την εκκλησία φρόντιζαν να δουν μικρά παιδιά ή βρέφη που λόγω της αθωότητας τους εσήμαινε "ΚΑΛΟΝ ΙΔΕΑΝ" Στάμιαν Σταυρί τα είδα σε, καλόν να έν ιδέα σ'. Πρώτος έμπαινε ο παπάς για να τα "φωτίσει", δηλ. τον αγιασμόν να ραντίσει όλο το σπίτι και το τραπέζι. Μεγάλη πανηγυρι γιορταζόταν στο ΣΤΑΥΡΙΝ με πλούσιο φαγοπότι "τα φαεία τη Σταυρού".

Αρχίζουν μαθήματα ποντιακών χορών στην Εύξεινο Λέσχη Βέροιας

Η Εύξεινος Λέσχη Βέροιας κάνει γνωστό στα μέλη και στους φίλους της ότι από την Κυριακή 30 Σεπτεμβρίου αρχίζει η διδασκαλία παραδοσιακών ποντιακών χορών στην αίθουσα εκδηλώσεων της Λέσχης (Βάρναλη 1) απέναντι από τα γραφεία μας.

Στα μαθήματα γίνονται δεκτοί αρχάριοι και μη χωρίς καμία οικονομική υποχρέωση. Για περισσότερες πληροφορίες στο τηλέφωνο της Λέσχης 0331 - 28.356 από ώρα 10 π.μ. έως 2 μ.μ. εκτός Σαββάτου και Κυριακής.

Η ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΤΟΥ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"

Του Γιάννη Μελετιδή

Τα ποντιακά τραγούδια

Η ζωή των ποντιακών τραγουδιών συνεχίζεται... Όταν λέμε "ζωή" των ποντιακών τραγουδιών εννοούμε ότι αυτά τραγουδιούνται και χορεύονται. Εννοούμε κι αυτό, βέβαια, αλλά κυρίως εννοούμε ότι και σήμερα δημιουργούνται νέα ποντιακά τραγούδια, τα λεγόμενα "νεοποντιακά". Κι αυτό είναι επόμενο. Το καράβι της ζωής πλέει πάνω στη θάλασσα των καιρών με τα κάρφια γεμάτα από νέες συνήθειες και μηνύματα. Κι εμείς κι επιβάτες του.

Είμαστε κι εμείς λίγο ή πολύ δέκτες του επάνωμου πολιτισμού, που μας έρχεται απ' όλες τις κατευθύνσεις. Έτσι επηρεαζόμαστε κι αναγκαστικά ή θεληματικά και απο-

όταν δεν χάνουμε τον προσανατολισμό μας, δεν καθόμαστε από τις ρίζες μας. Αλλιώς, κάθε εποχή έχει και το δικό της ξεχωριστό πολιτισμό, που έχει φτάσει ως εμάς με την παράδοση από γονιό σε παιδί, πάνω στα ίδια σχεδιάσματα. Αλλά, αν καταλύονταν κάθε φορά τα πάντα και γίνονταν όλα απ' την αρχή. Τότε θα κοπόταν η κλωστή της συνέχειας με τα γνωστά δυσάρεστα επακόλουθα. Κι εδώ η μεγάλη ευθύνη μας για τη συνέχιση αυτής της παράδοσης, που περικλείει τα ίδια αισθήματα, τις ίδιες συνήθειες, τις ίδιες ανησυχίες, τις ίδιες προσδοκίες, τους ίδιους στοχασμούς, με τους προγόνους μας. Έτσι θα βρισκόμαστε

δεχόμεστε τα προίοντα του.

Και βέβαια, αυτό δεν είναι κάτι το κακό,

κοιτά στις ρίζες μα και θα αποτελεί την απόκρισή μας στην πρόσκληση των καιρών και στην αμφισβήτηση των αξιών.

Αυτό που θα πρέπει να κυριαρχεί σήμερα κι αύριο είναι: το ποντιακό τραγούδι (το "νεοποντιακό"), να πατεί, να στηριχτεί πάνω στα παλιότερα λαϊκά δημιουργήματα, αλλά και να προσαρμόζεται στα νέα δεδομένα, ώστε κάθε φορά να ανανεώνεται, να αναγεννάται, με το προζύμι και το άρωμα των προηγούμενων. Έτσι θα προχωρήσει και θα καλπάσει.

Το ποντιακό τραγούδι έχει μέσα του μία διαχρονικότητα, όμοια με εκείνη της αγέραστης φυλής μας, της Ελληνικής Φυλής μας.

Είμαστε αισιόδοξοι για την πορεία των ποντιακών τραγουδιών. Την αισιόδοξία μας αυτή τη στηρίζουμε ιδιαίτερα στους νέους μας, που κρατούν ψηλά την σημασία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

1. Εσύ θα διορθώνεις με;

Σ' εκείνο το χωρίον, ολίγον παράμερα ερούζεν ο Δεσπότης που επέθανεν, καμμίαν 'κι επήγεν.

Ο νέον ο Δεσπότης, ασ' τ' εγύρτσεν όλεν την επαρχίαν απ', ας πάγω, είπεν εβγαίνω κ' εκεί απάν, τερώντο γίνεται.

Το χωρίον είχε εγκλησίαν και καλόν ποπάν με δυνατόν λαλίαν. Οι χωρέτ' πα, καλοί ανθρωπ'. Η δουλεία τουν έτον το παραπάν' να κόφτνε ξύλα, κάμποσοι πα έκαιγαν καρβόνια.

Την Μ. Εβδομάδαν, έμορφα και δυνατά εδέβαζεν ο ποπάς τα ευαγγέλια:

"Και μεταβληθείς ο Ιούδας επέστρεψε τα τριάκοντα αργύρια... εις τον καρβονάν".

Ο Δεσπότης, που έστεκεν απέσ' σ' αεβδήμαν, οπίσση ποπά τη ράχαν, λαφρά, λαφρά, είπεν ατον:

- Ποπά, μη λες στο καρβονάν, κορβανάν πέ ατο! Χαλάσκειται και ο ποπάς, γυρίζ' οπίσ' και άγρα - άγρα σιτ τερει τον Δεσπότη, λέει ατον:

- 25 χρόνια λέγ' ατο αές και ατώρα εσύ ευρέθεις να διορθώνεις με;

2. Επαλαλώθεις;

Η Κατεφορίτσα η Θυμία είχαν τα κτήνια τς 'ς σο Γαζουχλή 'ς σον Παρχάρ'. Εδρουβάγξεν εποίκεν 8-9 οκάδες βούτερον. Εφορτώθεν ατο και εχπάστειν να πάη 'ς σην Τραπεζούνταν πουλει ατο.

Όταν εξέβεν απάν'ς σηΚιμισλή, ίνας αργαστεράς ερώτσειν ατεν ντό θα πάει πουλει 'ς σην Τραπεζούνταν.

- Βούτερον, λέει η Θυμία. Και πόσον θα πουλσεις ατο;

- Ε, δώδεκα, δεκατρία κορόσια.

- Θυμία, λέει ατέν αργαστεράς, έεις τύχη. Ισα ίσα εγώ πα βούτερον θέλω. Κατέβασον ας ζυγιάζωμε και παίρ' ατο. Δεκατρία κορόσια θα δίγω σε κ' εγώ.

Η Θυμία ενούντσεν ένα ξάι και επεκεί είπεν ατον:

- Εσύ επαλαλώθεις; Και απ' αδά ως την Τραπεζούνταν πώς θα πάγω εύκαιρος;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. αβυζάλιστος = αθλάστος
2. αγέλιν = αγέλη
3. αγίκος = τέτοιος
4. αγλί = αλίμο
5. αγούρ = άντρες
6. αγούτα = αυτά
7. αγούρι = αγόρι
8. αγροκάτα = αγριόγατα
9. άγρος = άγριος
10. αγροτόπ = αγριότοπος
11. αείνος = εκείνος
12. αέκος = τέτοιος
13. αέτσ = έτσι
14. αήκον = τέτοιο
15. αίρα = ζιζάνιο

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΟΝΤΙΑΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Η Επιτροπή Ποντιακών Μελετών βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να σας ανακοινώσει ότι εξέδωσε πρόσφατα στη σειρά των παραρτημάτων του «Αρχείου Πόντου» το δίτομο έργο του Σάββα Πορφ. Παπαδ'πουλου «Μνημεία Λόγου στην ποντιακή διάλεκτο». Ο πρώτος τόμος (σελ. 376) έχει τον υπότιτλο «Παροιμίομυθοι» και ο δεύτερος (σελ. 641) έχει τον υπότιτλο «Λόγοι και αντίλογοι».

Η τιμή πωλήσεως και των δύο τόμων ανέρχεται στο ποσό των 10.000 δρχ.

Για σχετικές πληροφορίες και παραγγελία μπορείτε ν' απευθύνεστε στο γραφείο της Επιτροπής Ποντιακών Μελετών, (Αγνώστων Μαρτύρων 73 - Νέα Σμύρνη), τηλ 9325521 και 9354333, e-mail: home@epm.gr

Για το Διοικητικό Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος
Δημ. Τορπαϊδης
Η Γεν. Γραμματέας
Δέσποινα Κωνσταντινίδου

ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΜΑΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

1. Το χαμόμηλον

Και ντ' έπαθες χαμόμηλο μ' και στέκεις μουχλομένον;
Γιά μ' η ρίζα σ' εδίψασεν, για μ' ο καρπό σ' εβλάβεν;
Γιά μ' ασ' σά χαμελόκλαδα σ' κανέναν εζουλίγεν;
- Νια η ρίζα μ' εδίψασεν, νια ο καρπό μ' εβλάβεν
νιά και κι ασ' σα χαμελόκλαδα μ' κανέναν εζουλίγεν
έναν κορίτζ' κι ίνας παιδάς 'σ σήν ρίζα μ' επιλέθαν
επήραν όρκον 'σ σό ψωμίν κι όμνισμαν 'σ σήν εικόνα
εσέγκαν όρκον κι όμνισμαν να μ' έχνε χωρισίαν

.....
Ατώρα επεχωρίγανε έχω κ' εγώ ασ' σό κρίμαν.

2. Η Δεσποινή

Τη Δεσποινής τα πρόγατα, τη Δεσποινής τ' αρνία,
τη Δεσποινής ο κρίαρον ο χρυσοκωδωνάτες
όλεν την 'μέραν βόσκουνταν, την νύχταν μαρουκούταν.
Τη Δεσποινής τα πρόγατα ντο τρώνε και χειμάζνε;
- Και τρώνε καστανόφυλλα κ' εβγαίνε παχυμένα.
Ση Δεσποινής ίμ την αυλήν ζεστόν ήλιος επήρεν,
ούντς αν επαρερρίγασεν ας πάγη εκεί χουλειται.
Ση Δεσποινής ίμ την αυλήν τραπέζια γουρεμένα
ούντς αν επαρεπεινάσεν ας πάγη εκεί και τρώγει.
Ση Δεσποινής ίμ την αυλήν πεγάδια τιζεμένα
ούντς αν επαρεδίψασεν ας πάγη εκεί και πίνει.
Σε Δεσποινής ίμ την αυλήν κρεβάτια είν' στρωμένα
ούντς αν επαρενύσταξεν ας πάγη εκεί κοιμάται.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΠΟΝΤΙΑΚΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ
Αριθμ. Πρωτ.: 8312
Θεσσαλονίκη 1-8-2001

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Αγαπητοί συμπατριώτες,
με ιδιαίτερη χαρά σας πληροφορούμε πως το Δ.Σ. της Ομοσπονδίας μας, μετά από προσπάθειες που ξεκίνησαν το 1999 και συνεχή συνεργασία με το Ελληνικό Κολλέγιο "Holy Cross Greek Orthodox School of Theology" της Βοστώνης των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, κατόρθωσε να εξασφαλίσει μία προσφορά εκ μέρους του κολλεγίου εξαιρετικά σημαντική για τα μέλη της Ομοσπονδίας μας.

Είμαστε στην ευχάριστη θέση να σας γνωρίσουμε πως η ΠΟΠΣ έχει τη δυνατότητα να προσφέρει υποτροφίες για πανεπιστημιακές προπτυχιακές σπουδές στο Κολλέγιο αυτό, αναγνωρισμένες από το Ελληνικό Υπουργείο Παιδείας, στους ακόλουθους τομείς: κλασικές σπουδές, Ψυχολογία, Δημοτική Εκπαίδευση και Θεολογικές Σπουδές και μεταπτυχιακές σπουδές σε τρεις διαφορετικούς τομείς της Θεολογίας.

Οι υποτροφίες που η ΠΟΠΣ προσφέρει είναι πλήρεις και καλύπτουν διδάκτρα, διατροφή και διαμονή. Οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να έχουν πιστοποιημένη άριστη γνώση της αγγλικής γλώσσας και σχετικά υψηλό βαθμό απολυτηρίου.

Για περισσότερες πληροφορίες και συμπλήρωση της απαιτούμενης αίτησης παρακαλούμε επικοινωνήστε με τη Γραμματέα της Ομοσπονδίας μας κ. Εύη Κουσιδου στα τηλέφωνα 0974 - 756595 και 409196 ή με τη Γραμματεία της ΠΟΠΣ κ. Ελένη Γιαννοπούλου στα τηλέφωνα 280.180, 285.225.

Με πατριωτικούς χαιρετισμούς
Για το Δ.Σ.
Ο Πρόεδρος Στέφανος Π. Τανιμανίδης
Η Γεν. Γραμματέας Εύη Γ. Κουσιδου

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός

Τηλ. (0331) 28.356 - Βέροια - ΤΚ 59100

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΗΣ

Οικονομολόγος - Συγγραφέας

Θουκυδίδη 2 - Τηλ. (0331) 25.282

Βέροια (ΤΚ 59100)

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός

Τηλ. (0331) 28.356 - Βέροια - ΤΚ 59100

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

2.000 δρχ.

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΑΦΟΙ ΠΑΤΣΙΚΑ Ε.Ε.

BENIZELΟΥ 10 - ΤΗΛ. (0331) 66.913 - 61.160

FAX (0331) 66.979

Η ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

Η διατροφή των Ποντιών ήταν απλή και υγιεινή και δε διέφερε από περιοχή σε περιοχή. Μερικά από τα είδη φαγητών ήταν τα εξής:

1. Το γάλαν. Αποτελούσε το πιο βασικό ρόφημα. Τις περισσότερες φορές το έτρωγαν με θρύμματα μπαγιατίκου ψωμιού.

2. Το ξύγαλαν (γιαούρτι). Δεν έλειπε από κανένα τραπέζι. Το έτρωγαν σκέτο με θρύμματα ψωμιού, ρίχνοντας μέσα και λίγο νερό ή μαζί με άλλα φαγητά.

3. Το χαβίτς. Ήταν η ποντιακή κρέμα. Δεν απαιτούσε ιδιαίτερη ικανότητα η παρασκευή του. Έβαζε μέσα στην κασαρόλα, η νοικοκυρά, δύο κουταλιές φρέσκο βούτυρο, λίγο αλάτι και ανάλογο νερό. Μόλις άρχιζε το βράσιμο έριχνε μέσα λίγο, λίγο αλεύρι, ανακατεύοντας διαρκώς το μίγμα μ' ένα ξύλινο κουτάλι, για να μη σβωλιάσει. Μετά το ψήσιμο έβαζε το χαβίτς μέσα σε μια πιατέλα και την τοποθετούσε πάνω στο σοφρά (χαμηλό στρογγυλό τραπέζι).

4. Η τρίμμα. Ήταν μία πολύ ελαφριά και πρόχειρη σούπα από σιταρίσιο αλεύρι που ραντιζόταν με νερό και τριβόταν με τα χέρια μέσα στην πιατέλα και γινόταν σαν τραχανάς. Μετά το βράσιμο χαρατσώνονταν με λάδι ή βούτυρο και κρεμμύδι (σογάνια). Η τρίμμα σερβιριζόταν πάντα ζεστή σε μεγάλη πιατέλα.

5. Τα μαυρολάχανα. Τα έφτιαχναν σούπα με φασόλια ή με κορκότα. Διάλεγαν τα πιο καλά φύλλα του μαυρολάχανου, τα έπλεναν, τα ψιλόκοβαν και τα έριχναν μέσα σε μια κασαρόλα με νερό. Έπειτα έριχναν μέσα τα φασόλια ή τα "κορκότα". Μολις τελείωνε το βράσιμο έριχναν μέσα στη σούπα το ανάλογο αλάτι και το χαράτς, δηλαδή λιωμένο βούτυρο με δυόσμο. Η σούπα σερβιριζόταν ζεστή.

Η ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΤΑΞΗ ΣΤΟΝ ΠΟΝΤΟ

Η εκμάθηση της αλφαβήτας στη Σάντα του Πόντου

Από την μακαρίτισσα μητέρα μου Ουρανία Σοφιανού (το γένος Χριστοφόρου Σωτηροπούλου), που γεννήθηκε στην Ενορία Ισχανάντων της Επτάκωμης Σάντας του Πόντου το 1896 και απεβίωσε στο Οχυρό Δράμας το 1975, πολλές διηγήσεις και εξιστορήσεις άκουσα για τη Σάντα, για τον Πόντο, για τον ελλητισμό της Ανατολής και την καταστροφή του.

Ήξερε "γράμματα" η μητέρα μου, όπως και όλες οι Σανταίες γυναίκες της γενιάς της και το κάθε τι που έλεγε το τοποθετούσε σωστά, με ακρίβεια και τάξη, χωρίς υπερβολές. Διάνθιζε δε πάντοτε τις αναφορές της ή και τις εξιστορήσεις της με ένα ποντιακό γυναικικό ή αρχαίο ρητό. Και ήξερε πολλά από αυτά! Εκείνο το "χρόνου φείδου" δε θα το ξεχάσω ποτέ! Πάντοτε μου το έλεγε όταν τεμπέλιαζα στο διάβασμα ή όταν αργούσα να φέρω σε πέρας κάτι που μου ανέθεται. Φοίτησε στη μηδενική τάξη το 1901 (έτσι έλεγαν το νηπιαγωγείο στη Σάντα) και τελείωσε το δημοτικό σχολείο της ιδιαίτερης πατρίδας της (Ισχανάντων) το 1908.

Αγαπούσαν τα γράμματα οι Σανταίες και η Σάντα ήταν η μοναδική ίσως περιοχή στον Πόντο που είχε το μικρότερο ποσοστό αναλόγων και το μεγαλύτερο (αναλογικά) ποσοστό εγγράμματων.

Αναφερόταν συχνά και με καμάρι στην έφεση αυτή των συμπατριωτών της και μνημόνευε με σεβασμό τον αειμνήστο Σπύρο Μαντιδή, τον Σανταίο δάσκαλο που ίδρυσε το πρώτο δημοτικό σχολείο στο Ισχανάντων το 1867.

"Ν' αγιάζ' η ψη ατί! Ατός αν κ' έτον εμείς α τόσα γράμματα κι θα εμαθάναμε. Θ' εξέρναμε μόνον την αλφαβήτα άμον ντο εξέρνεν' α το η καλομάνα μ' η Σισμανίνα. Και ντο έμορφο έλεεν α το! Σωστά και καθαρά".

(Να αγιάσει η ψυχή του! Αυτός αν δεν ήταν εμείς τόσα γράμματα δε θα μαθαίναμε. Θα ξέραμε μόνο την αλφαβήτα όπως την ήξερε η γιαγιά μου η Σισμανίνα. Και τι ωραία που την έλεγε! σωστά και καθαρά).

Και όταν τη ρωτούσα: Πώς την έλεγε την αλφαβήτα η γιαγιά σου, μου απαντούσε αυτάρεσκα και πρόθυμα στην ποντιακή διάλεκτο.

"Α, πολλά έμορφα! Κ' εξέρνεν ντο έμορφο έλεεν α το. Έγω α σ' εκλίεν έμαθ' α το και το μαθαύωρον, α 1901 τη χρονιάς, όταν επάρε' με

Ουρανία Σοφιανού
1896-1975

και επήεν το πρώτον την ημεραν σο σχολείον, ντο τρανόν χαράν είχα! Ση στράταν εκράντε με ασο χερ και' γω εχορρολάγγενα σο γιαν' ας. Ως να εφτάσαμε σο σχολείον καν' δέκα φορές είπα το απ' εξ' και ανακατωτά. Εθάρνα πως αν κ' εξέρν' ατο... κι θα έπαιρναν' εμε ση μηδενικήν τάξη!".

(Α, πολύ άμορφα! Δεν ξέρεις τι ωραία την έλεγε. Εγώ από εκείνη την έμαθα και το φθινόπωρο του έτους 1901, όταν με πήρε και πήγε την πρώτη ημέρα στο σχολείο, τι μεγάλη χαρά είχα! Στο δρόμο με κρατούσε από το χέρι και γω χοροπηδούσα δίπλα της. Μέχρι που φθάσαμε στο σχολείο, περίπου δέκα φορές την είπα από έξω και ανακατωτά. Νόμιζα πως αν δεν την ήξερα δε θα με παίρνανε στο νηπιαγωγείο!).

Η εκμάθηση της αλφαβήτας στη Σάντα, στους δύσκολους καιρούς της οθωμανικής καταπίεσης και πολύ πιο πριν από την ίδρυση σχολείων στον Πόντο, γινόταν στο σπίτι από τους γονείς, συνήθως τη γιαγιά και τη μητέρα, με παιγνιώδη εκφωνητική μορφή διδασκαλίας.

Έπαιρνε η γιαγιά ή η μητέρα το νήπιο στην αγκαλιά της, την ώρα της σχολής, το κανάκευε, το έπαιζε, το τραγουδούσε, του δημιουργούσε ευχάριστη ψυχική διάθεση, το κάθιζε αντικριστά πάνω στα γόνατά της (πρόσωπο με πρόσωπο) και με χαρούμενο τραγουδιστικό τρόπο εκφωνούσε δυνατά και συλλαβιστά το πρώτο (και στη συνέχεια τα υπόλοιπα) από τα 24 γράμματα. Μετά από την εκφώνηση του κάθε γράμματος ακολουθούσε πάντοτε μία μικρή παύση και αμέσως μετά μια φράση ή απόφθεγμα, στην καθαρεύουσα, που αναφερόταν στην εκκλησιαστική ιστορία του Χριστιανισμού.

Το νήπιο κοιτούσε και πρόσεχε στο πρόσωπο τη γιαγιά, παρακολουθούσε τα

χείλη της, άκουγε με προσοχή και τύπωνε μία μία όλες τις λέξεις και σχεδόν τραγουδιστά και συλλαβιστά επαναλάμβανε, στον ίδιο ήχο και στον ίδιο τόνο που του έδινε, το γράμμα και ολόκληρη τη φράση που ακολουθούσε, όπως:

Α-λφα α α!
Αρχή του κόσμου γέγονε!
(και φωνητικά παρατεταμένο πάντοτε το τελευταίο γράμμα της τελευταίας συλλαβής)

Β-ήπα α α!
Βασιλεύς Ηρώδης
Γ-άμα α α!
Γαρ εγεννήθη ο Χριστός
Δ-έλτα α α!
Δί' αγγέλου πρόσταγμα
Ε-ψίλο ο ον!
Ερχεται ο Κύριος
Ζ-ήτα α α!
Ζει και βασιλεύει
Η-τα α α!
Ητο θέλημα θεού
Θ-ήτα α α!

Θεού θεϊόν θαύμα
Ι-ώτα ο α!
Ιδού ο Κύριος
Κ-ίπα α α!
Κατώ στον Ιορδάνη
Και η εκμάθηση τελείωνε το τελευταίο γράμμα και την τελευταία φράση ως εξής:
Ω-μέγα α α!
Ω! το μέγα θαύμα.

Δυστυχώς συγκράτησα φράσεις μόνον μέχρι το γράμμα Κάπα, έτσι όπως τα έλεγε η μακαρίτισσα η μητέρα μου. Όποιος γνωρίζει τις σχετικές φράσεις από τα υπόλοιπα γράμματα τον παρακαλώ να μας τις κάνει γνωστές.

Υποθέτω πως αυτός ο τρόπος εκμάθησης της αλφαβήτας πρέπει να επινοήθηκε και να πρωτοδιδάχθηκε από τους μοναχούς της Παναγίας Σουμελά, οι οποίοι, όπως γνωρίζουμε, συχνά πήγαιναν στην κοντινή Σάντα και μαζί με τα θρησκευτικά και εκκλησιαστικά τους καθήκοντα, ασκούσαν και το λειτουργήμα του δασκάλου.

Οι λίγες αυτές γραμμές, με τη συμπλήρωση ακριβώς εκατό χρόνων (1901-2001) από την πρώτη εγγραφή και φοίτηση της μητέρας μου Ουρανίας στη μηδενική τάξη της Σάντας του Πόντου, ας είναι ένα θυμιάμα στη μνήμη της, καθώς και στη μνήμη της καθηγιασίας μου Ελένης Θ. Σωτηροπούλου (Σισμανίνας) που πέθανε στην εξορία, το φθινόπωρο του 1921, στο Ερζερούμι.

Παντ. Σοφινός
Ν. Φίλη 21
54 352 Θεσσαλονίκη
* Ανοδημοσίευση: Περιοδικό "Μικρός πρόσφυγας"
Ιανουάριος - Απρίλιος 2001.

ΕΛΠΙΔΟΦΟΡΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Οι Έλληνες του Πόντου, παρά τις αδιάκοπες πολεμικές εντάσεις, διέπρεψαν σε πολλούς τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Ιδιαίτερα εντυπωσιακό ήταν το πολιτιστικό τους επίπεδο για την εποχή εκείνη. Όποιος φιλοδοξεί να υπηρετήσει με οποιονδήποτε τρόπο, το μεγαλείο μιας τέτοιας παράδοσης, πρέπει να αισθάνεται δέος, αναλογιζόμενος την σοβαρότητα του εγχειρήματος. Κάθε επιπολαιότητα στιγματίζει ανεπανόρθωτα την ανεκτίμητη προγονική μας κληρονομιά. Πολλοί επιχαιρούν να διακριθούν στον ευαίσθητο αυτό χώρο. Ευτυχώς αρκετοί, με το άσφογο έργο τους, ικανοποιούν και γοητεύουν τους εκλεκτικούς ποντίους. Μεταξύ αυτών θεωρώ ότι δικαιούνται μία θέση όσοι πήραν στα χέρια τους την εκδήλωση του Πανοράματος Βέροιας (31-8-2001).

Καλλιτέχνες, χορωδοί και χορευτές μάγεψαν το κοινό με την αυθεντική κουλτούρα μας και στείλαμε το ελπιδοφόρο μήνυμα ότι η Ελλάδα ζει. Δικαίως ο Πρόεδρος του Συλλόγου Πανοράματος Θόδωρος Κωνσταντινίδης, κατενθουσιασμένος τους ευχαρίστησε δύο και τρεις φορές. Οφείλω και πρέπει να τους ονομάσω. Είναι ο άρχοντας της παράδοσης Κώστας Καραπαναγιωτίδης, οι δεξιοτέχνες λυράρηδες Σιαπανίδης Χρήστος και Μαυρόπουλος Ανδρέας, ο χαρισματικός Ανθυμίδης Χαράλαμπος στο νταούλι. Είναι η γλυκόλαλη χορωδία της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας που με ακριβικά της τραγούδια ξύπνησε μνήμες και ρόγισε καρδιές. Είναι ακόμα οι αδελφοί Ιντζεβίδη στο τραγούδι και πάνω απ' όλα τα φτεροπόδαρα παιδάκια της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας που με το χορό πήραν το άριστα.

Όμως εγώ θα έλεγα ότι τα πιο ηχηρά εγκώμια ανήκουν στο κοινό. Με τη θαυμάσια ελληνοπρεπή συμμετοχή του στο ολονύκτιο ξεφάντωμα είπε "Ναί στην παράδοση και ένα βροντερό ΟΧΙ" στην καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση που ισοπεδώνει όλα όσα δίνουν ιδιαίτερο νόημα στη ζωή του ανθρώπου.

Μιχ. Γερασιμίδης
Γ. Γραμματέας Ε.Λ.Β.

Βιβλιοπαρουσίαση

ΛΕΥΤΕΡΗ ΠΑΝΤΕΛΗ ΚΙΝΤΖΟΝΙΔΗ

"Της αγάπης και της θύμησης"

Στον πολύχρωμο ποιητικό του πλούτο ο καταξιωμένος ποιητής Λευτέρης Π. Κιντζονίδης, ήρθε να προσθέσει τη νέα ποιητική του σοδειά με τον τίτλο "της αγάπης και της θύμησης".

Πρόκειται για συλλογή 27 ποιημάτων σε μια εντυπωσιακή έκδοση (Έκδοση "Πνευματικής Ζωής", Αθήνα 2001). Και στη συλλογή αυτή μύριες δίνονται στον αναγνώστη οι ευκαιρίες και οι αφορμές, για να επιβεβαιώσει για άλλη μια φορά πόση βαθιά, πλούσια και χρωματική είναι η ποίηση του Λευτέρη Π. Κιντζονίδη. Ο λόγος του κυλάει μέσα από ανθρώπινες ευαίσθητες περιοχές και καταλήγει πάντα με ευστοχία σ' αυτά που θέλει να μας πει: και μας λέει πολλά και, προπαντός, μας τα λέει μ' ένα δικό του περίτεχνο τρόπο, ενώ περισσότερα αφήνει να ενοήσουμε ή να προεκτείνουμε.

Στην καλοδουλεμένη και καιρία νοηματοδοτημένη ποίησή του, λέξεις φράσεις, στίχοι, ολόκληροι, συμπυκνώνουν, από μόνες τους ολόκληρες κωδικοποιημένες θα έλεγε κανείς διαβαθμίσεις συγκινήσεων και καταστάσεων, ονείρου και πραγματικότητας γύρω από την ανθρώπινη φύση και μοίρα...

Ο ποιητής μας ξέρει να μιλάει, να τραγουδάει τις χαρές και τις λύπες της ζωής με την πλούσια ευαισθησία και τη γνήσια και αυθεντική λυρική του φωνή, που προκαλεί εσωτερικούς κραδασμούς.

Γενικά η ποίηση του Λευτέρη Π. Κιντζονίδη διακρίνεται για την πρωτότυπη σύλληψη με τη μοντέρνα αντίληψη της λειτουργικότητας του ποιητικού λόγου, που είναι ολότελα προσωπικός. Στοχάζεται δε διαχρονικά και φιλοσοφεί ποιητικά, χωρίς ποτέ να χάνει την επαφή του με την αισθησιακή αμεσότητα του σήμερα. Κινείται όντα στο χώρο και το χρόνο, στο σήμερα και στο χθες, χωρίς τοπικούς φραγμούς. Είναι ένας ποιητής "χωρίς σύνορα".

Ταυτόχρονα δε η ποίησή του προδίδει την ευγένεια της ψυχής του και την υπερηφάνεια της καταγωγής του.

Ως συμπατριώτες του είμαστε υπερήφανοι για την υψηλή ποιότητα του ποιητικού του λόγου που έχει μεγάλη αναγνωριση και πέρα από τα στενά όρια της πατρίδας μας. Δε μένει παρά να του ευχηθούμε υγεία για τη συνέχιση του τόσο δημιουργικού πνευματικού του έργου.

Γιάννης Μελετιδής

Σημ. "Αργοναυτής": Ο συμπατριώτης μας Λευτέρης Π. Κιντζονίδης είναι ένα από τα παλιά επίσημα μέλη της Ε.Λ.Β. Μάλιστα σε ειδική εκδήλωση της Ε.Λ.Β. τιμήθηκε για την πνευματική του προσφορά.

Η ηρωϊκή αντίσταση και το ολοκαύτωμα της ξακουστής Σάντας του Πόντου (Σεπτέμβριος 1921)

Γράφει ο Παναγιώτης Ι. Παπαδόπουλος Φιλολόγος - Καθηγητής

Συνταρακτικές σκηνές διαδραματίστηκαν το Σεπτέμβριο του 1921 στην ένδοξη επτάκωμη Σάντα. Η πολυετής αντίσταση έφτασε στο τέλος της. Ο Γολγοθάς προβάλλει μπροστά φωτεινός και οι Σανταίοι προχωρούν με το κεφάλι ψηλά στη θυσία. Έκαναν το καθήκον τους απέναντι στην ιστορία και τον εαυτό τους. Το τέλος ήρθε πολύ οδυνηρό. Οι υπερασπιστές της Σάντας υποκύπτουν στη βία και στο θάνατο. Ανάμεσά τους οι γυναίκες και τα παιδιά. Οι άνθρωποι και οι ιστορικοί, την θυσία τους την ονόμασαν ολοκαύτωμα. Στην ιστορία μένει να δώσει τη δική της ονομασία όταν θα στεφανώσει τους ηρωϊκούς και ορεσίβιους μαχητές του πατρίου εδάφους.

Αυτή τη μνήμη καλούνται οι απόγονοί τους κάθε χρόνο να τη διατηρήσουν ζωντανή και να τη μεταφέρουν ως ιερή κληρονομιά στις επόμενες γενιές. Σάββατο 1η Σεπτεμβρίου 2001. Ήταν όλοι εκεί παρόντες στο προσκλητήριο των νεκρών του ολοκαυτώματος. Επώνυμοι και απλοί πολίτες, απόγονοι των νεκρών της Σάντας και της γύρω περιοχής του Πόντου. Ήρθαν α-

κάθε χρόνο. Γι' αυτή τη χρονιά ορίστηκε την 1η και 2η Σεπτεμβρίου 2001.

Οι προετοιμασίες αρχίζουν από το Σάββατο. Το απόγευμα συγκεντρώνονται στην αίθουσα του Ξενώνα για την προετοιμασία του δίσκου με τα κόλλυβα. Κάτω από τα βλέμματα των νεκρών και των απεικονίσεων που υπάρχουν στους τοίχους αρχίζει η μυσταγωγία των ψυχών.

Ψηλά στον τοίχο στη μία πλευρά προβάλλει ένας τεράστιος πίνακας με τα 7 χωριά της Σάντας, έργο του αείμνηστου γιατρού Ανδρέα Σπυράντη (1903), ενώ στο κάτω μέρος του πίνακα υπάρχουν οι 7 εικόνες των Αγίων των Ενοριών.

Εκεί όλοι, μικροί και μεγάλοι, γεύονται τις προσφορές των γυναικών που με πολλή αγάπη από μέρες πριν έχουν ετοιμάσει γι' αυτό το σκοπό.

Εφέτος, με αφορμή της συμπλήρωσης 80 χρόνων του ολοκαυτώματος οι διοργανωτές είχαν την ευκαιρία να εκφράσουν την ευγνωμοσύνη τους στους ανθρώπους εκείνους που στάθηκαν, με οποιοδήποτε τρόπο, βοηθοί και συμπαραστάτες στο έργο των Σανταίων.

Η απονομή των αναμνηστικών τίτλων έγινε στις 8 μ.μ. Προηγήθηκε μία σύντομη ομιλία από τον Πρόεδρο της Οργανωτικής Επιτροπής για

την ιστορία της Σάντας, αλλά και για την προσφορά των τιμωμένων. Για όλους ο πρόεδρος είχε να πει ένα καλό λόγο γι' αυτό που έκαναν και θα κάνουν στο μέλλον. Ιδιαίτερα τονίστηκε η προσφορά του ηγού-

"Για βγάλτεν και αφήστε μας εύκαιρα τα ταφία, εβγάτεν οι αποθαμέν, οι ζωντανοί θα εμπαινε".

(Φ. Κτενίδης)

μενου της Ι. Μονής π. Παύλου Αποστολίδου για όλες τις προσπάθειες

πραγματοποίησης των σκοπών των Σανταίων και του Συλλόγου των Σανταίων Θεσ/νίκης "Η Εφτάκωμος Σάντα".

Από το ετήσιο μνημόσυνο των Σανταίων. Κατάθεση στεφάνων στο Μνημείο των νεκρών του Ολοκαυτώματος της Ηρωϊκής Σάντας του Πόντου, που ο τουρκικός στρατός την κατέστρεψε τον Σεπτέμβριο του 1921.

Οι τιμωμένοι ανταπέδωσαν την τιμή που τους έγινε με την αφήγηση κάποιων γεγονότων από την προσωπική τους εμπειρία στα χρόνια του ξεριζωμού. Άλλοι πάλι απαγγείλαν αυτοσχέδια ποιήματα γεμάτα συγκίνηση και ιστορία. Είναι να θαυμάζεις αυτό το λαό για την προκοπή και την πνευματική του ανάταση.

Να θυμίσουμε ακόμη ότι σ' όλο αυτό το χρονικό διάστημα της βραδιάς, σε μία γωνιά της αίθουσας τα αναμμένα κεριά στη μνήμη των νεκρών φωτίζαν τα πρόσωπα και τις συνειδήσεις των παρευρισκομένων. Η εκδήλωση την ημέρα ολοκληρώθηκε με τη δεξίωση που δόθηκε στο μεγάλο εστιατόριο της Ι.Μονής με χορό, τραγούδι και την ποντιακή λύρα.

3 Σεπτεμβρίου 2001. Κυριακή. Το πρωί της Κυριακής από νωρίς άρχισαν να έρχονται στην εκκλησία για να παρακολουθήσουν την αρχιερατική Θεία Λειτουργία στην οποία χοροστατούσε ο Επίσκοπος Θεσ/νών Θεοφιλέστατος κ. Δημήτριος. Την προηγούμενη μέρα είχαν παρακολουθήσει τον πανηγυρικό εσπερινό πριν αρχίσουν τις εθιμικές υποχρεώσεις του μνημοσύνου.

Στο μέσον του Ναού υπάρχει ένας μεγάλος δίσκος με τα κόλλυβα ενώ τα ποτιόπουλα παρίστανται δίπλα τιμής ένεκεν. Η συγκίνηση όλων είναι μεγάλη. Σε λίγο έχουν έρθει και οι επίσημοι πολιτικοί και στρατιωτικοί για να τιμήσουν την εκδήλωση μνήμης, ενώ στο προαύλιο του Ναού, στρατιωτικό άγημα απέδιδε τις κανονισμένες τιμές.

Μετά την ανάγνωση του Ευαγγελίου ακολούθησε κήρυγμα από τον Θεοφιλέστατο κ. Δημήτριο με αναφορά στην Παναγία και στο ρόλο της στα σωτηριολογικά σχέδια του Θεού για τον άνθρωπο.

Μετά το τέλος της Θείας Λειτουργίας έγινε μία σύντομη και απλή τιμητική εκδήλωση στον Ηγούμενο της Ι. Μονής πατέρα Παύλο Αποστολίδη. Στην ομιλία του ο Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής κ. Παντ. Σοφινός εξήγησε τους λόγους για τους οποίους γίνεται αυτή η τιμητική διάκρι-

ση. Είπε ότι στο πρόσωπο του ηγούμενου "βρήκε τον ένθερμο λειτουργό του υψίστου που με το διαπρύσιο λόγο του κηρύττει τη θρησκεία της αγάπης αλλά και τον ακάματο Λευίτη που από την έπαλη αυτή του ποντιακού ελλητισμού, φωτοδοτεί με το λειτούργημα της υψηλής αποστολής του την ιστορία των αλησμόνητων πατρι-

δων και διακονεί άσκνα, με σεβασμό και κατανύξη τη μνήμη των αθών θυμάτων της τουρκικής θηριωδίας". Διάβασε την απόφαση του Συλλόγου Σανταίων Θεσ/νίκης (αριθμ. 9/2001 Πράξη) με την οποία ομόφωνα τον ανακηρύττει "ΕΠΙΤΙΜΟ ΠΡΟ-ΕΔΡΟ". Μετά την επίδοση της απόφασης πήρε το λόγο ο τιμωμένος π. Παύλος και αφού αναφέρθηκε στη μνήμη των ηρωϊκών Σανταίων και γενικότερα στο δράμα του ελλητισμού της Μ.Α. και του Πόντου επέστησε την προσοχή όλων σ' αυτό που λέγεται "Ελληνοτουρκική Φιλία". Δεν μπορεί να θεμελιωθεί φιλία με τραγούδια

και γιορτές, ενώ μένει σε εκκρεμότητα η αναγνώριση εκ μέρους των Τούρκων, της Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελλητισμού. Τα αισθήματα φιλίας και αγάπης γνωρίζουν οι Πόντιοι πότε και σε ποιούς ανήκουν.

Ακολούθησε μετάβαση όλων στο μνημείο πεσόντων που στήθηκε για το ολοκαύτωμα της Σάντας, στο χώρο μπροστά στον Ξενώνα.

Μετά τις προσφωνήσεις ο Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής καλωσόρισε τους καλεσμένους και όλους τους επισκέπτες της εκδήλωσης. Μίλησε για την ηρωϊκή και ένδοξη θυσία των Σανταίων το Σεπτέμβριο του 1921. Υστερα από 80 χρόνια, Σεπτέμβριος του 2001, οι απόγονοι εκείνων τιμών τη μνήμη τους.

Στη συνέχεια έδωσε το λόγο στον κεντρικό ομιλητή της ημέρας που ήταν ο εξαίρετος πόντιος συγγραφέας από την Καλαμαριά κ. Ανδρεάδης Γεώργιος. Ήταν ένας πύρινος λόγος γεμάτος συγκίνηση και πατριωτισμό. Όσοι βρέθηκαν την ημέρα εκείνη και τον άκουσαν, έδωσαν θερμά συγχαρητήρια στον ομιλητή. Κατόρθωσε με τα έμμετρα κείμενα στην ποντιακή διάλεκτο, δικά του και του αείμνηστου Φ. Κτενίδη, αλλά και με τα ιστορικά στοιχεία που παρουσίασε, θεμελίωσε την πεποίθηση όλων μας για την αλήθεια γύρω από τα γεγονότα. Νοιώσαμε ανακούφιση όλοι γιατί πιστέψαμε ότι εφόσον υπάρχουν τέτοιοι ιστορικοί, οι προσφιλοί μας νεκροί δεν θα λησμονηθούν. Η θυσία τους δεν θα πάει χαμένη. Θα μείνει ζωντανή και θα φωτίζει το δρόμο για τις επόμενες γενιές.

Με την κατάθεση στεφανίων στο μνημείο των νεκρών από τις αρχές του τόπου και τους εκπροσώπους των Ποντιακών Συλλόγων τελείωσαν οι εκδηλώσεις του μνημοσύνου. Με την δεξίωση των παραδοσιακών εδεσμάτων οι τελετές για τα 80 χρόνια του ολοκαυτώματος της Σάντας πέρασαν στην ιστορία. Οι ψυχές των νεκρών της Σάντας και του οπλαρχηγού τους Ευκλείδη ας αναπαύονται αιώνια.

Οι Σανταίοι δεν τους ξεχνούν. Ας είναι αιωνία τους η μνήμη. Αναδημοσίευση: «ΛΑΟΣ», 9-9-2001

Ο αύλειος χώρος του Ξενώνα των Σανταίων, την ημέρα του ετήσιου μνημοσύνου. Στρατιωτική μπάντα και άνδρες του Β' Σώματος Στρατού αποδίδουν τιμές.

πό όλη την Ελλάδα, πιστοί στο ραντεβού της χρονιάς, στο παλάτι της ανάσας στην Παναγία Σουμελά του Βερμίου για να τιμήσουν τους πατέρες και τους παππούδες που χάθηκαν στον Πόντο. Ο Σεπτέμβριος κάθε χρόνο το συγκεντρώνει στο δικό τους Ξενώνα, "Στο σπίτι της Σάντας" που η αγάπη των Σανταίων όλης της Ελλάδας ανοικοδόμησε για να φιλοξενήσει και τις μνήμες της επτάκωμης Σάντας.

Σκοπός τους είναι να γίνει το μνημόσυνο με όλα τα έθιμα που επικρατούσαν στις αλησμόνητες πατρίδες, υπό τους ήχους της μαγευτικής λύρας και το νταούλι. Εφέτος έκλεισαν 80 χρόνια και η μνήμη δεν νικήθηκε από το χρόνο. Κάθε φορά, πιο ζωντανή περνάει μέσα από τις δηγήσεις, τις προσωπικές μαρτυρίες, τα δάκρυα και τα κλάματα, μέσα στις φλέβες μας. Ζωντανεύει τα κύτταρά μας και θερμαίνει την πίστη μας στο καθήκον και την υποχρέωση.

Την πρωτοβουλία των εκδηλώσεων έχει πάντα η Οργανωτική Επιτροπή με τον πρόεδρό της κ. Παντ. Σοφινάο. Έχουν τα μέλη της Επιτροπής την ευθύνη για την καλύτερη οργάνωση του μνημοσύνου, το οποίο ορίστηκε να γιορτάζεται την πρώτη Κυριακή

Σανταίες γυναίκες ετοιμάζουν τον πατροπαράδοτο σορβά για να προσφερθεί μετά το ετήσιο μνημόσυνο των Σανταίων.

ΙΣΤΟΡΙΑ και ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ και της περί ΤΑΥΤΗΝ ΧΩΡΑΣ

Από τον Ν. Παλαιόπουλο

Το 1870 τυπώθηκε στην Κωνσταντινούπολη το βιβλίο (Ιστορία και Στατιστική Τραπεζούντος) γραμμένο από τον Σάββα Ιωαννίδη διδάσκαλο του τότε Φροντιστηρίου Τραπεζούντας. Κάτω από τον τίτλο "Ιστορία της Τραπεζούντας", με μικρότερα στοιχεία αναγράφεται και η φράση: "Και της περιπαύτην (δηλ. της Τραπεζούντας) χώρας, ως και τα περί της ενταύθα Ελληνικής γλώσσης". (... εκ του τυπογραφείου Ι.Α. Βρετού).

Το βιβλίο αυτό της Ιστορίας της Τραπεζούντας του Σάββα Ιωαννίδη το βρήκα αρκετά κουρασμένο σ' ένα παλιό βιβλιοπωλείο του Γιουσκέκ καλνιρίμ του Γαλατά της Πόλης το 1940, και στο μεσόφυλλο του τίτλου είχε και την σφραγίδα του Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως με ημερομηνία Α Ω Ξ Α.

Ο Σαβ. Ιωαννίδης το αφιερώνει στην "ΥΠΑΤΙΑ ΛΑΣΚΑΡΙΔΟΥ ΤΗ σοίδιμο σύζυγό μου, πιστή και αγαθή γενομένη αγάτης και μήνης αιωνίου ένεκα. Τα παρόν ανατίθη- με. Ο πονήρας".

Ο "πνήρας" λοιπόν αντί ΠΡΟΛΟΓΟΥ γράφει: "Τοις φίλοις αναγνώστες". Γραμμένο το βιβλίο στην καθαρεύουσα, θα αναφέρω τα προλογικά σημειώματα του συγγραφέα, όπως αυτά:

"Πάσα μεν η χώρα της Μικράς Ασίας είναι πλήρης ιστορικών και εκκλησιαστικών αντικειμένων (!), και πολλήν παρέχουν ύλην ιστορικήν και γεωγραφικήν, πολλά πανταχού περιλαμβάνουσα όξα περιεργείας, πλήρη αναμνήσεων εθνικών τε και θρησκευτικών, ούχ ήσαν όμως και η περί την Τραπεζούντα, και η του Πόντου ιδίως χώρα βρήθει τοιαύτης ύλης, ήτις πάντα περιεργον διερχόμενον αυτά, καταναγκάζει εις την έρευναν και την μελέτην των εν αυτή ιστορικών και γεωγραφικών αντικειμένων".

Σε μία αποσπασματική περιγραφή του όλου ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ πανοράματος δεν θα μπορούσα γλαφυρά να συνεχίσω την περιγραφή με την παραπάνω γραφική εκφραστικότητα του συγγραφέα η οποία και δυσνόητη γίνεται για τους νεότερους σε πλήρη κατανόηση των εντυπώσεων και των ιστορικών γεγονότων τα οποία ασφα- λώς ενδιαφέρουν, τους νέους απόγονους της Ποντιακής εποποιίας, του χρέους, και

του ηρωισμού, για τα οποία δεν έχουν ή δεν βρήκαν την ευκαιρία να εκλύσουν σ' αυτό το μεγαλειώδες παρελθόν της Πατρίδας τους.

Ο Σαβ. Ιωαννίδης που του δόθηκε η ευκαιρία να δει και να περιηγηθεί τον Πόντο, και να πληροφορηθεί από γραφτές και άγραφτες πληροφορίες και ειδήσεις, μελέτησε και άλλους συγγραφείς δικούς μας αλλά και ξένους, αποφάσισε μετά από παρότρυνση των φίλων της τότε Λέσχης Τραπεζούντος να γράψει και να συμπληρώσει τις ιστορικές πληροφορίες, αλλά και στατιστικές και άλλες διαπιστώσεις με συνοπτική γλαφυρή περιγραφή (διδασκαλική) γλώσσα της εποχής του. Και αναφέρει πως μεταχειρίστηκε: "Γλώσσαν απλουστέραν χωρίς να μεταχειρισθεί σχόλια ή σημειώσεις και άλλες παρατηρήσεις αναγκαίες μεν, αλλά δέουσας όγκου εις την συγγραφήν γινώσκων δε, ότι η όλη συλλογή τοιαύτης ποιότητος ύλης άνευ επαρκών βοηθημάτων είναι δύσκολος και ατελής, δεν εδίστασα να την εκδώσω χάριν των κατοίκων της χώρας ως και των λοιπών ομογενών των αγνοούντων τα κατά ταύτην.

Δεν ήταν δυνατόν δε να γίνει εν πωλείς επαρκής η έκθεσης, μη συγχωρούντες ούτε του τόπου, ούτε του καιρού εν ώ είμεθα".

Με την τελευταία φράση του Σ. Ιωαννίδη αρχίζει από την τότε (1870) Νομαρχία Τραπεζούντας και από μερικά μέρη της Νομαρχίας Θεοδοσιουπόλεως (Ερζουρούμ), της Σεβάστειας και της εσωτερικής περιφέρειας που χωρίζεται από την ρωσική επικράτεια από τον ποταμό Φάση και έχει 2800 τετραγωνικά μίλια.

Ορίζεται από τον βορρά από τη Ν. Ανατολική παραλία του Ευξείνου Πόντου, ανατολικά από τον Φάσιδα ποταμό και την Ιβηρία, δυτικά από τον ποταμό Άλυ και νότια από τα όρη Αργαίο και Αντίταυτο. Το Αργαίο όρος κλείνοντας δυτικά γίνεται το όριο που χωρίζει την Καππαδοκία από τον Πόντο.

Αυτός ο χώρος είχε κατά καιρούς διάφορες υποδιαιρέσεις και πολλές ονομασίες. Κύρια όμως μπορεί να υποδιαιρεθεί σε τέσσερα μέρη, την Κοχλίδα, την Σκυθήν, την Χαλδαία και τον Πόντο.

Ο Πόντος που αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος της χώρας αυτής περιλαμβάνεται ανάμεσα στον ποταμό Άλυ, το Αργαίο όρος και δυτικά από τα μέρη του Παλιόδρου ως το Ιαζώνιο άκρο.

Γεγονιά και δρόμος της Τραπεζούντας

Κατοικούνται το "πάλα" από τους λεγόμενους Λευκόσυρους και από Αμαζόνες και αργότερα από Έλληνες και είχε πόλεις μεσόγειες τα Ζήλια, τα Κόμανα, τα Κάβειρα, την Γαζιουραν και την Αμάσεια, παραλίες δε την Θεμισκυρα και την Αμισό, επί Χριστού δε, την Σεβάστεια, την Νικόπολη, την πριν από τους Κάβειρους Νεσκαισά- ρεια, την Μαγνόπολη, την Οινόη, τον Πολεμόνιο ποταμό και την πόλη του.

Στους Παρθικούς χρόνους γενικεύθηκε η ονομασία του Πόντου όχι μόνο από την ορισθείσα χώρα αλλά από το Φάσιδα πο-

ταμό ως τον Βόσπορο, με την ονομασία "Βασιλείο του ΠΟΝΤΟΥ".

Συνεχίζοντας να διαβάζω αυτό το αξιόλογο πόνημα του Σ. Ιωαννίδη θα αναφέρω ποίσι ήταν οι κάτοικοι της περιφέρειας του Πόντου ως την Ιβηρία την σημερινή Γεωργία, την Χαλδαία, την Κοχλίδα παραλείποντας λεπτομέρειες του συγγραφέα που εγγκείπωντας σε παλαιότερους πληροφοριοδότες αναφέρει τα από την Παλαιά Διαθήκη αναφερόμενα τα περί διασποράς των απογόνων του Νέω κ.λ.π. όπου αναφέρεται πως από τους τρεις γιούς του Νώ, στον Θύβες δόθηκε σαν κλήρος ο Πόντος.

Οι λεπτομέρειες αυτές θα μπορούσαν να μεταφραστούν μόνο σε μία καινούργια έκδοση του βιβλίου, που αριθμεί 300 σελίδες και στην δημοτική.

Δεν πρόκειται για λογοτεχνικό κείμενο, όπως θέλουν να μεταφράσουν τον ιδιότυπο Α. Παπαδιαμάντη.

Το βιβλίο του Σ. Ιωαννίδη δεν θα χάσει τίποτε από μια μετάφραση στη δημοτική.

Μάλλον θα διαφωτιστούν οι νεότεροι για την ιστορία της Μεγάλης Πατρίδας του Πόντου.

Από καιρό σε καιρό θα προσπαθήσω να μεταδώσω στους φίλους αναγνώστες της Ανατολής ιστορικά βασικεία σημεία που μας αποκαλύπτει ο Σ. Ιωαννίδης ως την τελευταία εξαφάνιση του ελληνισμού και την σημερινή ύπαρξη χιλιάδων εκτουρκισθέντων κατοίκων Μουσουλμάνων που εξαναγκάστηκαν να υποκύψουν σε αλλότριον δόγμα.

Σήμερα στην Τραπεζούντα και σε πολλές περιοχές του Πόντου βρίσκονται παλαιοί Χρυπτοχριστιανοί που εξακολουθούν "εν κρυπτώ" να μένουν προσηλωμένοι στην χριστιανική τους παράδοση.

* Αναδημοσίευση: "Ανατολή" Μάιος 2001.

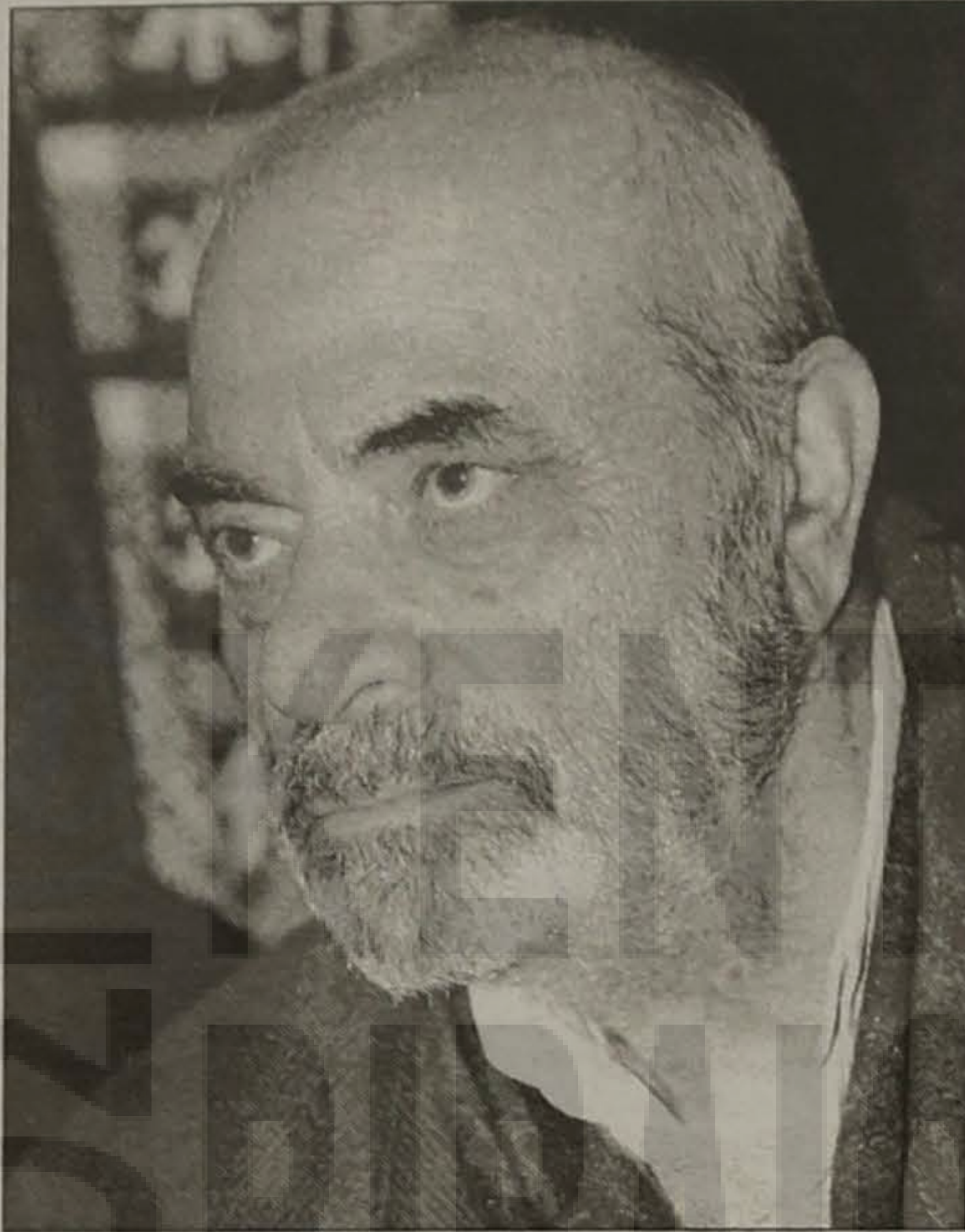
Η Ρωμανία
κι' αν επέρασε
ανθεί και
φέρει κι' άλλο

Εφυγε από τη ζωή ο Στέλιος Καζαντζίδης

ΛΑΙΚΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ - ΜΕ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ Η ΚΗΔΕΙΑ ΤΟΥ

Ο Στέλιος Καζαντζίδης, ο μεγάλος λαϊκός τραγουδιστής, άφησε την τελευταία του πνοή την 14η Σεπτεμβρίου στο Ιατρικό Κέντρο Αθηνών όπου νοσηλευόταν το τελευταίο διάστημα.

Σύμφωνα με το ιατρικό ανακοινωθέν: "Ένας από τους μεγαλύτερους καλλιτέχνες που βίωσε και τραγούδησε τα βάσανα και τις χαρές του ελληνικού λαού και των Ελλήνων της διασποράς, ο Στέλιος Καζαντζίδης έχασε τη μάχη με τη ζωή. Κατέληξε σήμερα, ημέρα Παρασκευή, 14 Σεπτεμβρίου 2001, στις 11:00 το πρωί. Στο Ιατρικό Κέντρο Αθηνών νοσηλεύτηκε δύο φορές, την πρώτη φορά για 15 ημέρες, από τις 5/4 έως τις 20/4/2001 και τη δεύτερη από τις 4 Ιουλίου μέχρι σήμερα. Η ομάδα των γιατρών αντιμετώπισε το μεγάλο πρόβλημα της υγείας του μεγάλου καλλιτέχνη με ό,τι πιο σύγχρονο μπορούσε να προσφέρει η ιατρική επιστήμη στη χώρα μας, αλλά και διεθνώς. Η περίπτωση του Στέλιου Καζαντζίδη ήταν εξαιρετικά δύσκολη, αλλά εμείς οι γιατροί δεν απογοητευόμαστε ποτέ και δεν σταματάμε να αγωνιζόμαστε προκειμένου να προσφέρουμε τις υπηρεσίες μας μέχρι το τέλος. Εξάλλου αυτή είναι η αποστολή μας και το χρέος μας απέναντι σε εκείνους τους ανθρώπους που έχουν την ανάγκη των υπηρεσιών μας. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους εκπροσώπους των ΜΜΕ για τη διακριτικότητα και την ευαισθησία που επέδειξαν όλο αυτό το διάστημα της νοσηλείας του Στέλιου Καζαντζίδη στο Ιατρικό Κέντρο και να τους ευχηθώ υγεία και μόνο υγεία" δήλωσε ο θεράπων ιατρός του, κ. Ελευθέριος Δούκας.

Η συζυγός του κ. Καζαντζίδη κ. Βάσω αισθάνεται την υποχρέωση να ευχαριστήσει τον απανταχού ελληνισμό για τη μεγάλη αγάπη και την ολόθερμη συμπαράστασή του και ιδιαίτερα για το μεγάλο ενδιαφέρον που επέδειξε σε όλη τη δραματική πορεία και τον αγώνα του για να κρατηθεί στη ζωή. "Τα άπειρα τηλεφωνήματα καθώς και οι εκατοντάδες επιστολές που λαμβάνουμε καθημερινώς τόσο απ' όλη την Ελλάδα όσο και από τους απανταχού Έλληνες

που ρωτούσαν με αγωνία για να πληροφορηθούν για την πορεία της υγείας του και συγχρόνως να ευχηθούν ταχεία ανάρρωση, έδιναν δύναμη στον Στέλιο και σε μας για να συνεχίσουμε τον άριστο αγώνα μας. Επίσης θέλω να ευχαριστήσω τους θεράποντες γιατρούς, το επιστημονικό, νοσηλευτικό και βοηθητικό προσωπικό του Ιατρικού Κέντρου Αθηνών για τις υπηρεσίες που προσέφεραν καθ' όλη τη διάρκεια της νοσηλείας του. Ιδιαίτερα θέλω να ευχαριστήσω τον πρόεδρο του Ιατρικού Κέντρου Αθηνών κ. Γεώργιο Αποστολόπουλο για το μεγάλο και ξεχωριστό ενδιαφέρον του, διαθέτοντας ό,τι πιο σύγχρονο μέσο έχει να επιδείξει σήμερα η διεθνής ιατρική επιστήμη, για τη σωτηρία του Στέλιου. Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω όλα τα ΜΜΕ για την ευαίσθησία και τη διακριτικότητα που επέδειξαν στην αντιμετώπιση του σοβαρού προβλήματος της υγείας του όλο το διάστημα της νοσηλείας του στο Ιατρικό Κέντρο Αθηνών" δήλωσε η σύζυγος του μεγάλου τραγουδιστή.

Η κ. Βάσω Καζαντζίδη επιθυμεί αντί στεφάνων τα χρήματα να κατατεθούν υπέρ του ιδρύματος "Ηλιαχτίδα (Γονέων με παιδιά με σύνδρομο ντάουν) αρ. λογαριασμού 100/29605671 Εθνική Τράπεζα.

Ο Πρωθυπουργός Κώστας Σημίτης απέ-

στειλε στην οικογένεια του εκλιπόντος το ακόλουθο συλλυπητήριο τηλεγράφημα: "Εκφράζω τη βαθιά μου θλίψη και τα θερμά μου συλλυπητήρια για το θάνατο του βάρδου του λαϊκού μας τραγουδιού. Ο αυθεντικός λαϊκός πολιτισμός μας έχασε ένα σημαντικό εκπρόσωπό του. Η φωνή του, φωνή σύμβολο θα μας θυμίζει πάντα, αυτού που δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε. Αν η ψυχή είχε φωνή, θα ήταν αυτή του Στέλιου Καζαντζίδη".

"Η φωνή του Στέλιου Καζαντζίδη βρίσκεται μέσα στην ψυχή του κάθε Έλληνα, γιατί τραγούδησε τον καημό και την ελπίδα του απλού ανθρώπου. Η απώλεια του συγκινεί όλο τον ελληνικό λαό που κατευθύνει και ταυτόχρονα θα τον θυμάται συνεχώς με τα τραγούδια του" δήλωσε ο Υπουργός Πολιτισμού, Ευάγγελος Βενιζέλος, μόλις πληροφορήθηκε τον θάνατο του τραγουδιστή. Παράλληλα, εξέφρασε τα θερμά του συλλυπητήρια στη σύζυγο και την οικογένεια του Στέλιου Καζαντζίδη, την οποία παρακάλεσε να αποδεχθεί την τέλεση της κηδείας δημοσία δαπάνη.

"Είναι και θα μείνει ένα κομμάτι του λαϊκού πολιτισμού της Ελλάδας", ήταν τα λόγια του Υπουργού Τύπου, Δημήτρη Ρέππα για τον Στέλιο Καζαντζίδη και συμπλήρωσε: "Σήμερα είναι μία συννεφιασμένη Παρασκευή".

Ο Πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας, Κώστας Καραμανλής, δήλωσε για το θάνατο του μεγάλου τραγουδιστή: "Ο Στέλιος Καζαντζίδης, με το μοναδικό ταλέντο του και τη γνήσια λαϊκή φωνή του, τραγούδησε με πάθος όσα αγγίζουν την ψυχή και την καρδιά του Έλληνα. Υπηρέτησε με πίστη και αφοσίωση το λαϊκό τραγούδι για πολλές δεκαετίες" και συνεχίζει: "Ο Στέλιος Καζαντζίδης έφυγε, αλλά μένουν τα τραγούδια του, μέσα από τα οποία θα υπάρχει", ενώ εξέφρασε και τα θερμά του συλλυπητήρια στους οικείους του.

Από τις 17:00 χθες Παρασκευή 14 Σεπτεμβρίου, η σωρός του μεγάλου καλλιτέχνη θα εκτίθεται σε λαϊκό προσκύνημα στη Μητρόπολη Αγ. Γεωργίου Ελευσίνας, ενώ στις 18:00 του Σαββάτου θα ψαλεί η νεκρώσιμος ακολουθία στην ίδια μητρόπολη και θα κηδευτεί από το νεκροταφείο Ελευσίνας.

Ο πολυτάλαντος ερμηνευτής με τη βαθιά εκφραστική φωνή τραγούδησε τον έρωτα, το πάθος και τον πόνο του απλού λαού, αφήνοντας πίσω του έναν πλούσιο θησαυρό από αγαπημένα τραγούδια. Συνεργάστηκε με πολλούς και γνωστούς συνθέτες, παρουσιάζοντας μία ανεκτίμητη δισκογραφική φιλολογία.

Η μορφή του σημάδεψε το χώρο του ελληνικού λαϊκού τραγουδιού της δεκαετίας του 60, αναδεικνύοντας και νέα πρόσωπα στον χώρο, ενώ υπήρξε πρότυπο για τις επόμενες γενιές.

**Αναδημοσίευση: «ΛΑΟΣ», 15/9/2001
Σημ. «Αργοναύτης»: Ο αείμνηστος συμπατριώτης μας Στέλιος Καζαντζίδης άφησε εποχή. Ήταν ο μεγάλος ερμηνευτής του πόνου του λαού μας.
Ας είναι αιωνία η μνήμη του.**

Μαρτυρία μνήμης

Φόρτιση χαρακτήρισε την εκδήλωση για την παρουσίαση στο Πολεμικό Μουσείο του βιβλίου της Θία Χάλο "Όυτε το όνομά μου" στην ελληνική του μετάφραση από τη Μαρίνα Φράγκου και έκδοση από τον "Γκοβόστηξ".

Φόρτιση, αλλά όχι από τη συγκίνηση που θα ανέμενε κανείς πως θα ήταν το κυρίαρχο συναίσθημα σε μια βραδιά με πρωταγωνίστρια την ηλικίας 91 ετών Σάνο Χάλο: μοναδική επιζήσασα της πολυμελούς οικογένειάς της που ξεκληρίστηκε την περίοδο των σφαγών και των διώξεων από τους Νεότουρκους του Ποντιακού Ελληνισμού, η Σάνο υπήρξε αυτόπτης μάρτυρας μιας σκοτεινής σελίδας της Ιστορίας. Η ίδια, μόνιμη κάτοικος των ΗΠΑ εδώ και 76 χρόνια, αφηγήθηκε την οδύσσειά της στην κόρη της, Θία, κι εκείνη με τη σειρά της κατέγραψε γεγονότα και αναμνήσεις σε αυτό το βιβλίο που πρωτοεκδόθηκε στην Αμερική δημιουργώντας σάλο.

Η ελληνική έκδοση του βιβλίου και η παρουσίαση έδωσαν την αφορμή για την πρώτη επίσκεψη στην Ελλάδα της Σάνο Χάλο, συνοδευόμενη από την κόρη της και συγγραφέα, Θία Χάλο.

Γλυκές και αξιοπρεπείς οι δυο τους εισέπραξαν το χειροκρότημα της κατάμεστης αίθουσας και πήραν τη θέση τους στο πάνελ όπου προηδρεύε ο καθηγητής Νεοκλής Σαρρής. Ομιλητές, εκτός από τον ίδιο, ήταν ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας Ποντιακών Σωματείων, Νίκος Αμανατίδης, ο τώως υπουργός Θεόδωρος Πάγκαλος, η Μαρίνα Φράγκου και η Άννα Συνοδινού που ανέγνωσε και αποσπάσματα.

Η παρουσίαση του βιβλίου έδωσε την αφορμή για μια ευρύτερη ιστορική ανάλυση της περιόδου που όχι μόνο δεν έχει αποτιμηθεί (και αποκατασταθεί) παγκοσμίως ιστορικά, αλλά έχει ξεχαστεί. Δεν έλειψαν οι υψηλοί τόνοι και οι δυσοίωνες προβλέψεις (π.χ. περί "επερχόμενης νέας τουρκικής σταυροφορίας"), αλλά ευτυχώς η ήρεμη μορφή της αειθαλούς Σάνο, μητέρας 10 παιδιών και γιαγιάς, ήταν το αντίδοτο...

Σήμερα στις 12 το μεσημέρι η συγγραφέας Θία Χάλο και η μητέρα της θα βρίσκονται στο βιβλιοπωλείο "Ελευθερουδάκης" (Πανεπιστημίου 17) και θα υπογράφουν αντίτυπα του βιβλίου.

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥΣ ΜΑΣ

Ο ΠΑΜΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ "ΑΡΓΩ"

Ο Ποντιακός Σύλλογος "Η Αργώ" δημιουργήθηκε στην Καλλιθέα Αθηνών στα τέλη του 1985 και αρχές του 1986. Ιδρύθηκε από τους Ποντίους τρίτης και δεύτερης γενιάς από την πρώην Σοβιετική Ένωση, που εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα τα έτη 1976-1984 και 1966-1967, προερχόμενοι κυρίως από το Καζαχστάν - την αχανή περιοχή της Κεντρικής Ασίας, που για τις δεκάδες χιλιάδες οικογένειες αποτέλεσε τους τόπους εξορίας από τα παράλια του Εύξεινου Πόντου κατά την διάρκεια των σταλινικών διώξεων. Με την ίδρυσή του ο Σύλλογος προσέλκυσε στις δραστηριότητές του Πόντιους δεύτερης και τρίτης γενιάς, γεννημένους στην Ελλάδα. Πολύ σύντομα, με τον ερχομό τους στην Ελλάδα, μέλη του Συλλόγου έγιναν και πολλοί Πόντιοι από όλες τις περιοχές της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.

Από την σύστασή του ο Σύλλογος έχει αναπτύξει πρωτοποριακή και πολύπλευρη δραστηριότητα, αναδεικνύοντας σημαντικά ζητήματα, όπως: ο ελληνοσμός στην πρώην Σοβιετική Ένωση, η Γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού, οι σταλινικές διώξεις των Ελλήνων, τα έντονα προβλήματα που αναγκάζονται να αντιμετωπίσουν οι Έλληνες του Πόντου από την πρώην Σοβιετική Ένωση στην Ελλάδα κ.α.

Είναι ο ιστορικός Σύλλογος, που από το 1986 ανέδειξε και διεκδίκησε μαζικά, δυναμικά την αναγνώριση της γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου. Ανέδειξε σε όλο του το φάσμα το ζήτημα των σταλινικών διώξεων κατά του ποντιακού ελληνισμού στην πρώην ΕΣΣΔ την περίοδο 1937-1953. Επαιξε τον πρωτοποριακό και καθοριστικό ρόλο στην ανάδειξη του νέου προσφυγικού κύματος των Ελλήνων από την πρώην Σοβιετική Ένωση που ξέσπασε μετά την περσετροϊκή και το ανοίγμα των κλειστών συνόρων, καθώς και για την προώθηση λύσεων στα προβλήματα εγκατάστασης.

Πολύ περιληπτικά τα ζητήματα, που έθεσε ο Σύλλογος από της ιδρύσεώς του και διεκδίκησε την δικαίωσή τους, είναι τα εξής:

- Αναγνώριση της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου
- Ιστορική διαδρομή των Ελλήνων του Πόντου στην πρώην ΕΣΣΔ και οι επιπτώσεις

Τα παιδιά μας έτοιμοι για την πρώτη τους κατασκήνωση στην Ελλάδα, 1992.

από την σταλινική περίοδο.

- Καταγραφή και επιστημονικές των προβλημάτων που εμποδίζουν την αξιοπρεπή και ανθρώπινη έλευση - εγκατάσταση στην Ελλάδα των πιο πάνω συμπατριωτών μας - προσφύγων από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Δραστηριοποίηση στην κατεύθυνση της επίλυσής τους.

- Απόδοση των συντάξεων και αναγνώριση των ετών προεπιρροίας των Ποντίων από την πρώην Σοβ. Ένωση, που έρχονται για μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα

- Απόδοση της "ανταλλάξιμης περιου-

σίας" στις προσφυγικές οικογένειες, όπως προβλέπεται από την Συνθήκη της Λοζάνης

- Δημιουργία προϋποθέσεων για την έρευνα, διατήρηση και διάδοση του πολιτισμικού και λαογραφικού πλούτου του Ποντιακού Ελληνισμού, όπως: γλώσσα, θέατρο, χοροί κ.λπ. (π.χ. δημιουργία πανεπιστημιακής έδρας για την γλώσσα, την ιστορία, εκπομπές στα κρατικά κανάλια R/TV). Θέτουμε το αίτημα της δημιουργίας Κρατικού Θεάτρου Πόντου

- Εισαγωγή στο εθνικό εκπαιδευτικό σύστημα των ιστορικών και πολιτισμικών δεδομένων του Ποντιακού Ελληνισμού.

... Από το 1986 και σε συνεχή βάση

Μαθήματα νεοελληνικής στο χώρο του Συλλόγου, 1995

19 Μαΐου 1995

καταγράφουμε, αναλύουμε, τεκμηριώνουμε και θέτουμε επανειλημμένα υπόψη των ελληνικών κυβερνήσεων τα ζωτικής σημασίας προβλήματα και εμπόδια, που συναντούν οι Έλληνες του Πόντου από την πρώην Σοβιετική Ένωση και τα οποία αφορούν την εργασία, την εκπαίδευση, την στέγαση, την κοινωνική ένταξη, κρινωτικοασφαλιστικά ζητήματα, στρατολογικά θέματα, θέματα πρόνοιας, τους εκβιασμούς, τα σκάνδαλα και την διασπάθιση πολλών δεκάδων δισεκατομμυρίων δρχ. - που προορίζονταν για τις οικογένειες των Ποντίων από την πρώην Σοβιετική Ένωση (ΕΙΑΠΟΕ, επιδοτούμενα προγράμματα κ.λπ.), τον εξοστρακισμό μαθητών και φοιτητών από την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα, την άμεση απομάκρυνση των ελληνικών οικογενειών από τον πόλεμο του Καυκάσου το 1992 - 1993, τις διώ-

ξεις κατά την εκποίηση της οικοσκευής και πολλά άλλα.

Πολλά από τα προβλήματα χρονίζουν και αναπαράγονται λόγω έλλειψης συντονισμού, ενδιαφέροντος και πραγματικής πρόθεσης διευθέτησής τους από τις εκάστοτε κυβερνητικές πολιτικές ηγεσίες. Παρέχοντας την όποια δυνατή υπηρεσία ή βοήθεια στους χιλιάδες νέους συμπολίτες μας, θέσαμε εξ' αρχής θέμα κρατικής ανικανότητας, διεκδικώντας αξιοπρεπή και ανθρώπινη εγκατάσταση για τις δεκάδες χιλιάδες οικογένειες Ελλήνων - νέων προ-

σφύγων από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Επειδή πολλές φορές η πολιτισμένη γλώσσα - της πέννας και του χαρτιού - δεν είναι κατανοητό στους ιθύνοντες, έπρεπε να προχωρήσουμε στον δυναμικό, ζωντανό τρόπο διεκδίκησης για την δικαίωση των πιο πάνω ζητημάτων. Πραγματοποιήσαμε μαζικές συγκεντρώσεις και πορείες διαμαρτυρίας στο κέντρο της Αθήνας, στις οποίες συμμετείχαν χιλιάδες άνθρωποι. Οι μαζικές αυ-

τεταμένης διάρκειας. Απέκτησαν ιστορική σημασία, διότι είναι οι πρώτες και μοναδικές που διοργανώθηκαν από φορέα Ποντίων για διεκδίκηση αιτημάτων, ήτοι: στο Σύνταγμα (19 Μαΐου 1991), έξω από το υπουργείο Εξωτερικών (29 Μαρτίου 1993), έξω από την Βουλή με πορεία και συγκέντρωση στο Μέγαρο Μαξίμου (28 Απριλίου 1993, 21 Ιουνίου 1994), έξω από το Δημαρχείο Αθηνών (27 Ιουνίου 1995, 31 Οκτωβρίου 1995), έξω από το Δημαρχείο Αθηνών με πορεία προς το υπουργείο Εσωτερικών και την Βουλή (19 Οκτωβρίου 1997, ολοήμερης διάρκειας) και άλλες. Παράλληλα με τις εκδηλώσεις επιδώσαμε αναλυτικά υπομνήματα με τις τεκμηριωμένες προτάσεις. Πραγματοποιήσαμε επανειλημμένες παραστάσεις και παρεμβάσεις στην κυβέρνηση, φορείς και οργανισμούς.

Ανάμεσα στα άλλα επιτεύχθηκαν και νομοθετικές ρυθμίσεις όπως π.χ. για στρατολογικά θέματα (1987-1992-1997), εκποίηση οικοσκευής (1995), διαγραφές προστίμων ΟΤΑ - πλασματικών κυρίως στο Δήμο Αθηνών - περιόδου 1992-1994 (1998) κ.λπ.

Ως σύλλογος, ξεκινήσαμε από το 1986 τις πρώτες και συνεχείς ιστορικές αναφορές για τους πάνω από 500.000 Ποντίους της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Βοηθήσαμε τα ελληνικά πανεπιστήμια να διενεργήσουν έρευνες για τον ελληνοσμό της πρώην ΕΣΣΔ τόσο εκεί, όσο και στην Ελλάδα, συμβάλλοντας στην εξασφάλιση και απόκτηση γνωστικού υλικού - άγνωστου στην Ελλάδα. Πραγματοποιήσαμε επανειλημμένα διάφορες αποστολές στις περιοχές των ελληνικών κοινοτήτων της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Καζαχστάν, Μόσχα, Ρωσία, Σουχούμι, Αμπχαζία, Τιφλίδα, Καύκασος, Μαριούπολη). Τα πρώτα στην Ελλάδα τμήματα εκμάθησης νεοελληνικής γλώσσας για τους Πόντιους από την πρώην ΕΣΣΔ και το πρώτο Κέντρο Στήριξης και Πληροφόρησης οργανώθηκαν από τον Σύλλογο στην Καλλιθέα το 1988 και το 1990 αντίστοιχα.

... Από το 1986 ο Σύλλογος καθιέρωσε και πραγματοποιεί κάθε χρόνο στην Καλλιθέα το "Ποντιακό τριήμερο".

Στις εκδηλώσεις συμμετέχουν πολλοί σύλλογοι και παρευρίσκεται πλήθος κόσμου μέσα στον οποίο όλο και πιο πολύ ξεχωρίζει η παρουσία της νεολαίας. Στο ποντιακό τριήμερο, που πραγματοποιείται

Πορεία διαμαρτυρίας, Αθήνα 1997

στα τέλη Σεπτεμβρίου στην κεντρική πλατεία, τέθηκαν για πρώτη φορά τα σημαντικά ζητήματα (Γενοκτονία, Ελληνοσμός από/στην πρώην ΕΣΣΔ, νεοπροσφυγικό ζήτημα κ.λπ.) με διαλείμματα υπό τον ήχο της ποντιακής λύρας (κεμεντζέ) και τους παραδοσιακούς χορούς του Πόντου.

... Αποτέλεσμα της επίπονης δουλειάς των μελών του Συλλόγου αποτελεί και η δημιουργία κειμενο - φωτογραφικής έκθεσης γνωστής ως "Η ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ". Πρώτη στο είδος της, δημιουργήθηκε το 1986 και ανανεώθηκε το 1990 (σε τρεις γλώσσες: ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά).

Τον Απρίλιο του 1990 η έκθεση παρουσιάστηκε στο κτίριο του Ευρωκοινοβουλίου στο Στρασβούργο με διοργανωτή την Γ.Γ.Α.Ε. Τον Νοέμβριο του 1990 πλαισίωσε στην Οξφόρδη την επιστημονική ημερίδα για τον Ποντιακό Ελληνισμό, που πραγματοποιήθηκε από τα ελληνικά και αγγλικά πανεπιστήμια. Παρουσιάστηκε και σε πολλούς άλλους χώρους και εκδηλώσεις φορέων και ιδρυμάτων.

"Η Αργώ", από της ιδρύσεώς του, έφερε τους Ποντιακούς Φορείς στην διαδικασία αφύπνισης και ενεργοποίησης με νέους στόχους και προοπτικές, εγείροντας ζωτικά ζητήματα του ελληνισμού, που δεν έπρεπε σε καμία περίπτωση να περάσουν στην μεθοδευμένη και επιβαλλόμενη λήθη.

Θεωρούμε δεδομένο ότι η δημιουργία προϋποθέσεων για την έρευνα, διατήρηση και μετάδοση του πολιτισμικού, γλωσσικού και ιστορικού πλούτου του Ποντιακού Ελληνισμού, που αποτελεί μεγάλο τμήμα του πληθυσμού της χώρας, είναι από τα πρωταρχικά ζητήματα και σε μέγιστο βαθμό υποχρέωση του κράτους και της Πολιτείας, που όμως δεν συμβάλλουν σε αυτή την κατεύθυνση.

Ο Σύλλογος λειτουργεί χωρίς καμία οικονομική ή οικονομική στήριξη των αρμόδιων κρατικών φορέων, ΝΠΙΔ ή ΝΠΙΔ. Εξαιρεση αποτέλεσε η ΓΤΑΕ, με τις περιορισμένες οικονομικές ενισχύσεις. Οι λειτουργικές ανάγκες εξασφαλίζονται κυρίως με τις εκδηλώσεις του Συλλόγου και τις συνδρομές των μελών. Δεν διαθέτει υπαλλήλους και τα μέλη της διοίκησης ξοδεύουν πολύ από τον προσωπικό τους χρόνο για την αντιμετώπιση των πολυδιάστατων προβλημάτων.

Στα 15 χρόνια της δραστηριότητάς του αγωνίζεται για την καταπολέμηση του τεράστιου κενού, το οποίο θρέφουν η ανευθυνότητα και η αλαζονεία των ιθυνόντων της πολιτείας απέναντι στις νεοπροσφυγικές οικογένειες που έφτασαν στην Ελλάδα, απέναντι στους Έλληνες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, καθώς και απέναντι στα Ζητήματα του ποντιακού ελληνισμού εν γένει.

Ο Πρόεδρος του Συλλόγου
Κρ. Σοφισανίδης

Η ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΚΡΩΜΝΑΙΩΝ

Από το 1868 έως σήμερα

Η Κρώμη αποτελείται από ένα σύνολο μικρών χωριών (ενοριών) στα Νότια της Τραπεζούντας στο όρος Παρυάδρην. Οι περισσότεροι κάτοικοι της κρυπτοχριστιανοί, μάθαιναν τα ελληνικά γράμματα. Ήταν ανάγκη να γνωρίζουν, άνδρες και γυναίκες ανάγνωση και γραφή γιατί πίστευαν ότι μόνο με τα γράμματα θα μπορούσαν να διαφυλάξουν την Ελληνικότητά τους και την Χριστιανοσύνη.

Το 1830 λειτουργεί το πρώτο Ελληνικό σχολείο στην Κρώμη. Όπως φαίνεται όμως από τα έγγραφα που διασώθηκαν γραμμένα με ωραία καλλιγραφική γραφή, σωστή σύνταξη και ορθογραφία, με ευανάγνωστες υπογραφές, οι κάτοικοι της Κρώμης μάθαιναν γράμματα και πριν από το 1830 στο κρυφό σχολειό.

Με την έναρξη της λειτουργίας του πρώτου αυτού σχολείου, ο τότε Σχολάρχης του Φροντιστηρίου Τραπεζούντας, ο Κρωμναίος Ισοκράτης Παπαδόπουλος, συνέλαβε την ιδέα σύστασης Σωματείου με σκοπό την ίδρυση και λειτουργία σχολείων

στην Κρώμη που τότε φαινόταν να κατοικείται από Τούρκους. Η ιδέα αυτή όμως ήταν αδύνατον να πραγματοποιηθεί την εποχή εκείνη που με αφορμή την ανεξαρτησία της Νότιας Ελλάδας αυξήθηκε η αγριότητα των Τούρκων εναντίον των υπόλοιπων ραγιάδων.

Επίσης οι κάτοικοι της Κρώμης, κρυπτοχριστιανοί οι περισσότεροι, δεν μπορούσαν να ενισχύσουν μια τέτοια απόφαση με καθαρά Ελληνοχριστιανικό περιεχόμενο.

Μετά την έκδοση του Χαττ-ι-χουμαγιού το 1856, οι Κρωμναίοι αποφασίζουν να βγάλουν την μάσκα του Ισλαμισμού και η Κρώμη είναι τώρα απόλυτα Ελληνικό χωριό χωρίς κανέναν Τούρκο.

Έτσι το 1869 ο Γεώργιος Παπαδόπουλος, Σχολάρχης τώρα του Φροντιστηρίου Τραπεζούντας, πραγματοποιεί το όνειρο του πατέρα του, ιδρύοντας με τη βοήθεια και άλλων Κρωμναίων την Αδελφότητα Κρωμναίων.

Με τον ξεριζωμό από τον Πόντο εξαφα-

νίστηκαν τα πρακτικά της δράσης του Σωματείου και έτσι δεν γνωρίζουμε ποια είναι τα ιδρυτικά μέλη και από ποιους αποτελέστηκε το πρώτο συμβούλιο.

Ο Κρωμναίος Ζαχαρίας Μουσικίδης στον οποίο οφείλεται και η επανίδρυση της Αδελφότητας στην Καλαμαριά διέσωσε:

1) Τον κανονισμό της Αδελφότητας του έτους 1888 (που τυπώθηκε στην Αθήνα το 1889) με τον τύπο της σφραγίδας η οποία έχει γύρω τις λέξεις "Αδελφότης Κρωμναίων εκ Τραπεζούντι" στην μέση το έτος ιδρύσεως της 1869 και σαν σύμβολα λυχνία και δύο πλεγμένα χέρια.

2) Τον κανονισμό 1908-9

3) Την έκθεση των πεπραγμένων του Συμβουλίου στην διετία 1906-8.

4) Την Λογοδοσία του Συμβουλίου κατά τα έτη 1908-10.

Στην έκθεση των Πεπραγμένων, ο τότε πρόεδρος του Σωματείου Ι. Παρχαρίδης, Γυμνασιάρχης του Φροντιστηρίου Τραπεζούντας, αναφέρει ότι το 1870 τυπώθηκε κανονισμός της εκπαιδευτικής Αδελφότητας Κρωμναίων, αλλά δυστυχώς δεν διασώθηκε. Ο διασωθείς κανονισμός του 1888, ορίζει με τα 67 του άρθρα τα της Διοίκησης του Σωματείου, τα οικονομικά, καθώς και τον σκοπό της σύστασης του. Ο επίσης διασωθείς κανονισμός του 1808-9 που τυπώθηκε στο τυπογραφείο Σερέση στην Τραπεζούντα στα 77 άρθρα του αναφέρεται σχετικά α) στον σκοπό της Αδελφότητας, β) στα μέλη και συνδρομητές, γ) στην Διοίκηση, δ) στις Γενικές Συνελεύσεις, ε) στην εκλογή του συμβουλίου, Συνεδριάσεις Συμβουλίου, ζ) στα περί προεδρείου, θ) στα εκπαιδευτήρια της Κρώμης, ι) στη Διοίκηση των εκπαιδευτηρίων, ια) στην εκλογή ενοριακών επιτροπών, ιβ) στην λειτουργία των εκπαιδευτηρίων, ιδ) στα ειδικά εκπαιδευτικά έργα της Αδελφότητας, ιε) στους πόρους και δαπάνες των εκπαιδευτηρίων, ιστ) στους πόρους και δαπάνες της Αδελφότητας, ιζ) στους Δωρητές και ευεργέτες, ιη) στο αποθεματικό κεφάλαιο της Αδελφότητας, ιθ) στα προσοδοφόρα κτήματά της.

Η έκθεση των πεπραγμένων 1906-7 και 1907-8 είναι και η πρώτη από την σύσταση της Αδελφότητας και αναφέρει ότι "Η Αδελφότης Κρωμναίων ιδρύθηκε το 1869, επωνομάζεται εκπαιδευτική και είχε σκοπό με τακτικές συνδρομές και έκτακτες προσφορές να σχηματίσει κεφάλαιο και αυξάνοντας το μεσοκοσμικό να αποκτήσει κτήματα με τα έσοδα των οποίων να ικανοποιήσει και μετά να διατηρεί στην Κρώμη κεντρικό Γραμματοδιδασκαλείο και Ελληνικό Σχολείο.

Έτσι αγόρασε οικόπεδο στο Ουζούν - σοκακ της Τραπεζούντας και έκτισε το πρώτο κτήριο της, τριώροφη οικία με δύο μαγαζιά.

Το 1888 αφού αναθεώρησε τον κανονισμό, αφαίρεσε την επωνυμία "εκπαιδευτική" και πρόσθεσε σαν σκοπό της και την διοίκηση των άλλων κοινοτικών πραγμάτων της Κρώμης με Τμήματα.

Από τα εισοδήματα του πρώτου κτήματος αγόρασε δεύτερο οικόπεδο και έκτισε νέα οικία τριώροφη πίσω από την πρώτη. Έτσι όπως φαίνεται και από την Λογοδοσία του 1909-10 η Αδελφότης με τα έσοδα από τα κτίσματα καθώς και με τις συνδρομές και δωρεές των μελών της και με το 75% των εσόδων (αφού αφαιρούσε τα έξοδα) των εκκλησιών της Κρώμης, προσέφερε όσο ήταν δυνατόν στην εκπαίδευση των Κρωμναίων μέχρι την διακοπή του έργου της με τον ξεριζωμό.

Το 1964 σαράντα δύο χρόνια μετά τον ξεριζωμό οι Κρωμναίοι Ασιατίδης Γεώργιος, Αηδονίδης Δημήτριος, Βαφειάδης Θεόδωρος, Βαφειάδης Χαράλαμπος, Βιόπουλος Ιωάννης, Ευθυμιάδης Συμεών, Ευμορφόπουλος Αριστείδης, Ζωγράφος Κων/ντίος, Ζωγράφος Γεώργιος, Κονονίδης Ηλίας, Καναβόπουλος Ηλίας, Κοκκάς Μιχαήλ, Κτενίδης Λάζαρος, Μουσικίδης Πέτρος, Μουσικίδης Ζαχαρίας, Παπαλαυρεντίου Παντελής, Στεφανίδης Πολυχρόνης, Σαχαριδής Κων/νος, Τσαβδαρίδης Ιωάννης, Τριανταφυλλίδης Ιωάννης, Τσαπακίδης Ιωάννης, Φιρτινίδης Γεώργιος του Ι., Φιρτινίδης Γεώργιος του Π. και Χρυσοστομίδης Παναγιώτης αποφασίζουν την ίδρυση Σωματείου σαν συνέχεια του Σωματείου της Τραπεζούντας με σκοπό:

Α) την πνευματική ανάπτυξη και ηθική εξύψωση των μελών της.

Β) την συγκέντρωση και διατήρηση του λαογραφικού και γλωσσολογικού υλικού, των ηθών εθίμων και παραδόσεων της Κρώμης και την διάδοσή τους με συγκεντρώσεις, δημοσιεύσεις, διαλέξεις και θεατρικές παραστάσεις.

Γ) την προαγωγή και υποστήριξη οικονομικών ζητημάτων μελών και ειδικότερα την προστασία κατά το δυνατόν των απόρων και ικανών προς μόρφωση τέκνων των απανταχού Κρωμναίων.

Η σφραγίδα της Αδελφότητας έχει γύρω τις λέξεις "Αδελφότης Κρωμναίων - Καλαμαριά - Θεσσαλονίκης" στη μέση δε, παράσταση αετού ο οποίος βγάζει το μάτι ενός λαού που τρώει σταφύλια και από κάτω τα έτη 1869-1964. Σήμερα Αδελφότης Κρωμναίων στεγάζεται σε ιδιόκτητο χώρο και έχει έσοδα εκτός από τις συνδρομές των περίπου 400 μελών της και τα ενοίκια από διαμερίσματα στην ίδια οικοδομή.

Υπάρχει οικόπεδο στην Καλαμαριά που εδόθη αντιπαροχή καθώς και δώροφο σπίτι στην Παναγία Σουμελά στο Βέρμιο.

Αναδημοσίευση: "μικρός πρόσφυγας" (περιοδικό) Ιαν. - Απρ. 2001

Επιστολές στον "Αργοναύτη"

Καβάλα 28/8/01

Αγαπητέ μας κύριε Μελετίδη, γεια σας
Χρόνια τώρα, συνδρομητής του "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ" πήρα την πρωτοβουλία να σας στείλω το γνωστό, σχεδόν σ' όλους τους Πόντιους, τραγούδι "Εκάεν και το Τσάμπαση" με ένα σύντομο ιστορικό του τραγουδιού.

Αφήνω στη διακριτική σας ευχέρεια να το δημοσιεύσετε στις στήλες του αγαπητού "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ" όταν και αν το κρίνετε απαραίτητο.

Με εκτίμηση και πατριωτικούς
χαιρετισμούς
Λεωνίδας Σιδηρόπουλος

Σημ. "Αργοναύτη": Με χαρά σας καλωσορίζουμε, αγαπητέ συμπατριώτη, στις στήλες του "Αργοναύτη".

Ακολουθεί η δημοσίευση:

Εκάεν και το Τσάμπαση

Εκάεν και το Τσάμπαση
κ' επέμναν τα τουβάρια
ερρούξαν σο χουρταρεμάν
τ' Ορτούξ τα παλτακάρα

Ουλ' τρέχνε κι ουλ' αλληγορούν
πράματα να γλυτών'νε
βαρκίζ'νε και παρακαλούν
ούλα να ευκαιρών'νε

Τρανό γιαγκούν σο Τσάμπαση
σπίτα κι' θ' απομένε
τρανοί, μικροί, φτωχί, λαγκίν
ουλ' κάθονταν και κλαίγνε.

Ρακαία εκαπήγαμε
τ' ορμία ετσουρώθαν
σαχάρα εστουβάγανε
ατλάκια εκαρακώθαν

Εκάεν και το Τσάμπαση
γιαβρού μ' τιδέν κ' επέμνε
ραχία και λειβαδόπα
άλλο χορτάρ' κι φέρνε.

Τ' αρνόπα και τα πρόγατα
τ' ομάλα, τα παίρα
τ' ορμία και τ' ορμόχειλα
εγέντανε γιασίρα

Κλαιν τα πουλόπα, τ' άχαρα
κλαιν τα πεγαδομάτα
κλαίει το Τσαμπλούκ το Καρακίολ
κλαιν τ' έμορφα τ' αλάτα.

Εκάεν και το Τσάμπαση
Θεέ μ' υπό κόχον εγένταν
ας έξερα η τύχη μου
άλλο ντο εχ' γραμμένον

Λεξιλόγιο

Χουρτάρεμαν (το) = λ.τ. γλύτωμα
Βαρκίζ'νε= φωνάζουν δυνατά
Ευκαιρώνω = αδειάζω
Γιαγκούν (το) = λ.τ. πυρκαγιά
Λαγκίντ' ρ=πλούσιος
Ρακάνα (θα) = ράχες
Ετσουρώθαν = στρέψανε
Σαχάρα (τα) = στάχτες
Οτλάκια εκαρακώθαν = ρήμαξαν σπίατα, οικογένειες
Γιασίρα = λ.τ. κυριολεκτικά σημαίνει αιχμάλωτοι. Εδώ με την έννοια, ορφανά
Ορμοχειλα = οι άκρες των ρεματιών
Παίρα = λ.τ. οι πλαγιές των βουνών
Αλάτα = έλατα

Ολόκληρος σκοπός, μελωδικός και όμορφος, δημιουργήθηκε και ανταποκρινόταν μόνο σ' ένα δίστιχο, το πρώτο, σχετικά με την πυρκαγιά στο παρχάρι Τσάμπαση της Ορδούς, το 1913, που κατέστρεψε σχεδόν ολοκληρωτικά το παρχάρι.

Ο τραγουδοποιός, μόλις το τελείωνε, μοιραία συνέχιζε με άλλα δίστιχα, που δεν είχαν καμία σχέση με την πυρκαγιά.

Την έλλειψη αυτή, πήρε να τη συμπληρώσει πρώτος ο Χαράλαμπος Χ. Λεμονόπουλος με τα άλλα 4 δίστιχα και ο Ξενοφών Ανογλου με τα υπόλοιπα.